

ODRŽIVI TURIZAM RURALNIH PODRUČJA NA PRIMJERU OPĆINE ŽAKANJE

Vine, Zrinka

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac
University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:522855>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-06**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied
Sciences - Institutional Repository](#)

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

Zrinka Vine

ODRŽIVI TURIZAM RURALNIH PODRUČJA NA PRIMJERU OPĆINE ŽAKANJE

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2022.

Zrinka Vine

ODRŽIVI TURIZAM RURALNIH PODRUČJA NA PRIMJERU OPĆINE ŽAKANJE

ZAVRŠNI RAD

Veleučilište u Karlovcu

Poslovni odjel

Stručni studij ugostiteljstva

Kolegij: Turizam i okoliš

Mentor: dr.sc. Draženka Birkić

Matični broj studenta: 0618614040

Karlovac, kolovoz, 2022.

Sadržaj	
SAŽETAK	1
SUMMARY	3
1. Uvod	5
1.1. Predmet i cilj rada.....	5
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja.....	5
1.3. Struktura rada.....	6
2. Ruralni turizam.....	7
2.1. Definicija i vrste ruralnog turizma	7
2.2. Definicija ruralnog područja	9
2.3. Pojavni oblici ruralnog turizma	13
2.3.1. Ruralna turistička destinacija.....	14
2.4. Gospodarski utjecaj ruralnog turizma.....	16
3. Održivi razvoj ruralnih područja	18
3.1. Održivi razvoj.....	18
3.2. Održivi razvoj ruralnog turizma	21
3.2.1. Održivi razvoj ruralnog turizma na području kontinentalne Hrvatske.....	23
3.3. Instrumenti održivog razvoja ruralnog turizma	26
3.3.1. Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske.....	26
3.3.2. Županijska strategija razvoja turizma	27
3.3.3. Lokalna strategija razvoja održivog ruralnog turizma	29
4. Specifičnosti razvoja turizma na području općine Žakanje.....	34
4.1. Općenito o Općini Žakanje	34
4.2. Prirodni i kulturni resursi razvoja turizma Općine Žakanje.....	37
4.2.1. Prirodna baština (flora i fauna)	37
4.2.2. Kulturno povijesna baština	39
4.2.3. Sportsko - rekreacijski sadržaji.....	40
5. Razvoj turizma na području Općine Žakanje	41
5.1. Specifična turistička ponuda Općine Žakanje	41
5.2. Uspostava održivog razvoja turizma na području Općine Žakanje	48
5.2.1. Razvoj turističkih proizvoda i usluga.....	49
5.2.2. Ocjene važnosti i zadovoljstva ispitanika elementima turističke ponude Općine Žakanje.....	56
6. ZAKLJUČAK	58
POPIS LITERATURE.....	60
POPIS TABLICA.....	62
POPIS GRAFIKONA.....	63
POPIS ILUSTRACIJA	64

SAŽETAK

Živimo u vrijeme kada su klasična turistička putovanja prošlost. Uslijed pandemije COVID 19 sve vrste ruralnog turizma, a posebno seoski turizam, i u Hrvatskoj, konačno postaju sve zanimljiviji turistima. Kontinentalne županije bilježe rast turističkog prometa, pa tako i Karlovačka županija. Jedan od najvažnijih i najčešće spominjanih trendova uslijed pandemije COVID 19 jest okretanje lokalnom. Naime, otkazivanja međunarodnih letova i poteškoće s prelascima granice okrenuli su nas otkrivanju vlastite zemlje. Trendu su doprinijele i kampanje koje su brojne europske države provodile kako bi svoje stanovnike motivirale na odmor u domovini, pa tako i Republika Hrvatska. Ruralna područja diljem svijeta suočavaju se sa sve složenijim problemima korištenja zemljišta i razvoja. Danas ruralne prostore najčešće karakterizira malen broj uglavnom starijeg stanovništva, malena poljoprivredna obiteljska gospodarstva i nerazvijena infrastruktura. Navedeno ukazuje na potrebu uspostavljanja takve gospodarske orijentacije koja će imati za posljedicu oživljavanje ruralnoga prostora, ali i zadržavanje lokalnog stanovništva u ruralnim krajevima. Ruralni turizam definira se kao dio ukupne turističke ponude u kojem je selo glavni atribut privlačnosti, koje posjećuje gradsko stanovništvo zbog rekreacije na otvorenom i uživanja u dokolici i miru. Podrazumijeva turističku valorizaciju agrarnih područja, prirodnih resursa, kulturnog nasljeđa, ruralnih naselja, lokalnih tradicijskih običaja i proizvoda kroz posebno oblikovane turističke proizvode koji obilježavaju identitet područja i zadovoljavaju potrebe gostiju u području smještaja, usluga hrane i pića, rekreacije i aktivnosti, animacije i ostalih usluga s ciljem održivog lokalnog razvoja. Cilj rada je dati uvid u glavne teorijske odrednice ruralnog područja i ruralnog turizma i njegovu ulogu prilikom ruralnog razvoja te analizirati predmet istraživanja na primjeru Općine Žakanje u Karlovačkoj županiji. U ovom radu, prvenstveno se govori o održivom turizmu, odnosno razvoju turizma na već spomenutim ruralnim područjima. Karlovačka županija nalazi se u središnjoj Hrvatskoj, čija površina iznosi 3.626 km² gdje živi 112 596 stanovnika, gustoća naseljenosti 31,09 stanovnika/km². Županija ima važan prometni i geostrateški položaj. Sjecište je i čvorište važnih nacionalnih i europskih prometnica, u neposrednoj je blizini urbanih središta poput Zagreba,

Rijeke, Pule i Zadra, Ljubljane. Kada se govori o razvoju ruralnog turizma na području Općine Žakanje, sva dosadašnja istraživanja ukazuju na to da je riječ o prostoru izuzetnih prirodnih i društvenih potencijala, ali nedovoljno valoriziranom u turizmu. Na području Općine Žakanje izuzetno su dobro zastupljena četiri ključna elementa na kojima se razvija i na kojima počiva ruralni turizam. To su prirodni ruralni resursi (rijeke, jezera, planine, šume i pašnjaci), ruralni način života koji još uvijek egzistira u ruralnim područjima Karlovačke županije (obrti, lokalni događaji, enogastronomija, tradicionalna glazba i sl.), ruralno nasljeđe (tradicionalna arhitektura, povijest, dvorci, crkve, sela i sl.) i samim time prostor za ruralne aktivnosti poput jahanja, lov, ribolov, pješaćenje, biciklizam, vodeni sportovi i čitav niz aktivnosti na otvorenom.

Ključne riječi: održivi turizam, održivi razvoj, ruralni turizam, ruralna područja, ruralna turistička destinacije, Općina Žakanje, lokalno stanovništvo

SUMMARY

We live in a time when classic tourist trips are a thing of the past. Due to the COVID 19 pandemic, all types of rural tourism, especially rural tourism, are finally becoming more and more interesting for tourists, even in Croatia. Continental counties record growth in tourist traffic, including Karlovac County. One of the most important and most frequently mentioned trends due to the COVID 19 pandemic is turning to the local. Namely, cancellations of international flights and difficulties with border crossings turned us to discover our own country. The trend was also contributed to by the campaigns carried out by numerous European countries in order to motivate their residents to vacation in their homeland, including the Republic of Croatia. Rural areas around the world face increasingly complex land use and development problems. Today, rural areas are most often characterized by a small number of mostly elderly people, small agricultural family farms and underdeveloped infrastructure. The above points to the need to establish such an economic orientation that will result in the revitalization of rural areas, but also the retention of the local population in rural areas. Rural tourism is defined as a part of the overall tourist offer in which the village is the main attractive attribute, which is visited by the urban population for outdoor recreation and enjoyment of leisure and peace. It includes tourism valorization of agricultural areas, natural resources, cultural heritage, rural settlements, local traditional customs and products through specially designed tourist products that mark the identity of the area and meet the needs of guests in the area of accommodation, food and beverage services, recreation and activities, animation and other services with the aim of sustainable local development. The aim of the paper is to provide an insight into the main theoretical determinants of the rural area and rural tourism and its role in rural development, and to analyze the subject of the research on the example of the Municipality of Žakanje in Karlovac County. In this paper, it is primarily about sustainable tourism, i.e. the development of tourism in the already mentioned rural areas. Karlovac County is located in central Croatia, the area of which is 3,626 km², where 112,596 inhabitants live, the population density is 31.09 inhabitants/km². The county has an important transport and geostrategic position. It is an intersection and hub of important national and European roads, it is in the immediate vicinity of urban centers such as Zagreb, Rijeka, Pula and Zadar, Ljubljana. When talking about the development of rural tourism in the area of the Municipality of Žakanje, all previous

research indicates that it is an area of exceptional natural and social potential, but insufficiently valorized in tourism. In the area of the Municipality of Žakanje, four key elements on which rural tourism develops and rests are extremely well represented. These are natural rural resources (rivers, lakes, mountains, forests and pastures), the rural way of life that still exists in the rural areas of Karlovac County (crafts, local events, enogastronomy, traditional music, etc.), rural heritage (traditional architecture, history, castles, churches, villages, etc.) and therefore space for rural activities such as horse riding, hunting, fishing, hiking, cycling, water sports and a whole range of outdoor activities.

Keywords: sustainable tourism, sustainable development, rural tourism, rural areas, rural tourist destinations, Municipality of Žakanje, local population

1. Uvod

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog završnog rada je istražiti trenutno stanje i mogućnosti razvoja održivog i odgovornog turizma na ruralnim područjima a u ovom radu fokus je na Općini Žakanje, Karlovačka županija. Cilj rada je pobliže objasniti sam pojam razvoja održivog turizma, odnosno održivog razvoja, u kojem obliku se može primijeniti na ruralnim područjima, te zašto je on toliko bitan za dugoročni razvoj turizma na navedenim područjima i na koji način je on sinonim za poboljšavanje života tamošnjeg lokalnog stanovništva.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Završni rad se temelji na literaturi koja obuhvaća znanstvene i stručne članke, internetske izvore i knjige vezane uz predmet istraživanja te na znanstvenim metodama korištenim pri pisanju rada. Podatci su prikupljeni desk metodom, odnosno istraživanjem za stolom. U radu su korištene metode analize i sinteze, induktivna i deduktivna metoda te metode komparacije, deskripcije i kompilacije. Analizom je izvršena raščlamba složenih teorijskih pojmova, sudova i zaključaka na njihove jednostavnije sastavne dijelove i elemente. Metodom sinteze pružena su objašnjenja putem sinteze jednostavnih sudova u složenije, cjelovite objekte, pojave ili događaje. Metoda dedukcije pretpostavlja sustavnu primjenu deduktivnog načina zaključivanja u kojemu se iz općih sudova izvode posebni i pojedinačni zaključci, dok se indukcijom na temelju analize pojedinačnih činjenica dolazi do zaključka o općem sudu, od zapažanja konkretnih pojedinačnih slučajeva dolazi do općih zaključaka. Komparacijom su uspoređeni teorijski pojmovi vezani uz ruralni turizam i njegovu povezanost s ruralnim razvojem. Deskripcija podrazumijeva opisivanje teorijskih pojmova te odnosa, veza i procesa ili tijeka događanja pri definiranju ruralnog turizma. Metoda kompilacije korištena je prilikom preuzimanja nekih dijelova tuđih opažanja i zaključaka.

1.3. Struktura rada

Završni rad se sastoji od šest poglavlja. Prvo poglavlje sadrži uvod, odnosno navedeni su predmet i cilj rada, izvori podataka i metode prikupljanja te struktura rada. U drugom poglavlju definiran je i opisan ruralni turizam te pojmovi koji se vežu uz njega, kao što su ruralno područje i ruralna turistička destinacija. Također, spomenut je i gospodarski utjecaj ruralnog turizma. U trećem poglavlju objašnjen je održivi razvoj te njegova primjena u ruralnom turizmu i Hrvatskoj. Tema četvrtog poglavlja rada su specifičnosti razvoja turizma na području Općine Žakanje. U petom poglavlju tema je razvoj turizma na području Općine Žakanje. Šesto, odnosno zadnje poglavlje sadrži zaključak. Završni rad završava popisom literature, popisom ilustracija, popisom tablica i popisom grafikona.

2. Ruralni turizam

Ruralni turizam može se ukratko shvatiti kao skupni naziv za raznovrsne oblike turizma i aktivnosti koji se odvijaju izvan urbanih sredina, odnosno na ruralnom području. Turističkom valorizacijom ruralnih područja i razvijanjem ruralnog turizma, nastaju ili se razvijaju i postojeće ruralne turističke destinacije. U ovom poglavlju bit će detaljno objašnjeni pojmovi ruralnog turizma, ruralnog područja te ruralne turističke destinacije.

2.1. Definicija i vrste ruralnog turizma

Ruralni turizam podrazumijeva turizam ruralnog područja koji uključuje sve aktivnosti koje se kao dio ponude realiziraju na tom području. Ljepota, bit i važnost ruralnog turizma predstavljena je kroz njegovanu i prezentiranu proizvodnju i hrvatsku tradiciju.¹

Prema Janet H. Momsenu (2000.), ruralni turizam je tumačen kao dio ukupne turističke ponude u kojem je glavni atribut privlačnosti selo, koje posjećuje gradsko stanovništvo s motivom rekreacije na otvorenom i uživanja u miru, više nego povezanosti s prirodom.²

Ruralni turizam se također može opisati kao turistička valorizacija prirodnih resursa, agrarnih područja, kulturnog naslijeđa, ruralnih naselja, lokalnih tradicijskih običaja i proizvoda kroz posebno oblikovanje turističke proizvode koji naglašavaju identitet ruralnog područja te zadovoljavaju potrebe posjetitelja u području usluga hrane i pića, smještaja, raznih aktivnosti i rekreacije, animacije i ostalih usluga s ciljem održivog lokalnog razvoja.³ Pozitivni učinci poticanja razvoja ruralnog turizma su kreiranje novih radnih mjesta, unaprjeđivanje lokalne ekonomije, jačanje regionalnog identiteta i financiranje infrastrukture.⁴

¹ Ruralna HR, <https://ruralna.hr> (15.04.2022.)

² Bartoluci M., Hendija Z., Petračić M.: „Mogućnosti održivog razvoja ruralnog turizma u kontinentalnoj Hrvatskoj“, *Acta Turistica*, Vol 27., 2015., str.195.

³ Bartoluci M., Hendija Z., Petračić M.: op. Cit., str. 199.

⁴ Bartoluci M., Hendija Z., Petračić M.: op. Cit., str. 201.

Svjetska turistička organizacija definirala je četiri ključna elementa koji određuju ruralni turizam. To su: prirodni ruralni resursi (planine, rijeke, jezera, šume itd.), ruralno nasljeđe (povijest, dvorci, tradicionalna arhitektura, crkve, sela i dr.), ruralni način života (lokalni događaji, gastronomija, obrti, tradicionalna glazba i sl.) te ruralne aktivnosti (lov, ribolov, biciklizam, jahanje, pješaćenje, vodeni sportovi i ostale aktivnosti na otvorenom).⁵

Ruralni turizam obuhvaća višedimenzionalni raspon aktivnosti i tema vezanih uz lokalni poljoprivredni način života koji turisti mogu sresti i doživjeti, a obuhvaća razne sadržaje boravka, kao što su npr. upoznavanje lokalnih prehrambenih proizvoda i metoda kuhanja na farmama, aktivnosti vezane uz povijest, kulturu i baštinu lokalnog stanovništva.⁶

Potražnja za ruralnim turizmom i njegovim proizvodima je u kontinuiranom porastu zahvaljujući sljedećim trendovima u svijetu:⁷

- a) povećanje dostupnog slobodnog vremena, te sve veći broj dana i fleksibilnih termina koji se mogu iskoristiti za izlet ili vikend putovanja (kraća vikend putovanja se također sve više populariziraju u modernom svijetu)
- b) povećani interes za odmor u ruralnim prostorima koji su bogati prirodnim ljepotama i kulturnom baštinom te sve veća potreba i samosvijest povratku prirodi i vlastitim korijenima
- c) podizanje svijesti o zdravom načinu življenja i odmaranju,
- d) porast posredničkih čimbenika koji nude ruralni turizam te novih marketinških instrumenata (npr. Internet) koji su omogućeni za korištenje subjektima ponude i potražnje
- e) razvoj tehničkih sredstava, opreme i pomagala koji omogućavaju i olakšavaju maksimalno korištenje resursa ruralnog prostora i prilagođavanje ponude raznim potrebama potražnje

⁵ Bartoluci M., Hendija Z., Petračić M.: op. Cit., str. 196.

⁶ Birkić, D., Podoljak, S., Primužak, A.: „Sustainable development of rural tourism destinations – Attitude of the local community“, **10th International Scientific Symposium “Region, Entrepreneurship, Development**, Osijek, 2021., str.607.-622.

⁷ Geić S.: *Menadžment selektivnih oblika turizma*, Sveučilište u Splitu, Split, 2011., str. 373.

Na ruralnom prostoru Hrvatske mogu se prepoznati osnovne djelatnosti ruralnog turizma te različiti i posebni oblici poduzetničkog organiziranja. Osnovne djelatnosti koje se mogu naći u sklopu ruralnog turizma su:⁸

- a) ugostiteljska djelatnost (pripremanje hrane i pružanje usluga prehrane, pripremanje hrane za potrošnju na drugom mjestu te opskrba tom hranom, posluživanje i pripremanje pića i napitaka te pružanje usluga smještaja)
- b) turistička djelatnost (podrazumijeva pružanje usluga vezanih uz turizam).

U promatranju razvoja ruralnog turizma bitno je krenuti od koncepta usklađena tri cilja: zaštita okoliša, gospodarska stabilnost (posebno obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava) i jednakost u raspodjeli šansi ruralnog stanovništva. Navedeni ciljevi drže svoju važnost s uvjetom da zajedničkim djelovanjem daju novi smisao ruralnom razvoju, a dat će ga na način da istovremeno daju smisao i čovjekovom životu, te da se postigne idealna kombinacija i “suživot” čovjeka visoke tehnologije s prirodom.⁹

Brojne prednosti donosi ruralni turizam, a neke od njih su: širenje površina seoskog gospodarstva, osposobljavanje i motiviranje lokalnog seoskog stanovništva za samostalan rad, obnavljanje starih zanata i izvornih običaja, osigurati naseljenosti ruralnog prostora, preoblikovanje i širenje postojeće trenutne turističke ponude u Hrvatskoj, smanjiti važnost sezone u turističkom poslovanju (pokušati ostvariti zadovoljavajući promet tokom cijele godine ili što je više moguće) i ostalo.¹⁰

2.2. Definicija ruralnog područja

Glavni temelj za razvoj ruralnog turizma je ruralno područje. Za početak veoma je bitno razlikovati pojmove područje i prostor, odnosno razlikovati pojmove ruralnog područja i ruralnog prostora. Ruralni prostor je u teoriji širi pojam od ruralnog područja,

⁸ Demonja D., Ružić P.: *Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima*, Meridijani, Zagreb, 2010., str.24.,25.

⁹ Cifrić I: *Ruralni razvoj i modernizacija: prilozi istraživanju ruralnog identiteta*, Institut za društvena istraživanja – Zagreb, Zagreb, 2003., str. 117.

¹⁰ Bartoluci M. et al.: „Sredstva EU fondova u funkciji razvoja ruralnog turizma u Hrvatskoj“, *Acta Economica Et Turistica*, Vol 4, 2018., str. 66.

ali je ruralno područje u užem smislu bitan temelj za, kao što je već prije u tekstu navedeno, razvoj ruralnog turizma.¹¹

Točna definicija ruralnog područja trenutno ne postoji i teško je pronaći adekvatnu i jedinstvenu definiciju zbog kompleksnosti samog značaja pojma ruralnog područja. Samim time, otežano je određivanje ruralnog područja. Također, kriteriji za njegovo određivanje variraju od države do države.¹²

Organizacija za ekonomsku suradnju i razvitak (OECD) definira i određuje ruralno područje prostorom koje obuhvaća ljude, zemlju i druge resurse koji se nalaze u ruralnim naseljima i otvorenim prirodnim područjima. Sukladno toj definiciji, članovi Vijeća Europe su zaključili da je ruralni turizam oblik turizma koji sadrži sve aktivnosti odvijane u ruralnom području.¹³

Što se tiče ruralnog područja, Tubić tvrdi da je razlog njegovog težeg određivanja sadržana u činjenici nepostojanja jedinstvene definicije koja bi bila zajednička svim zemljama, što dovodi do zaključka da se kriteriji određivanja ruralnog područja mogu razlikovati od države do države. U metodološkim napomenama DZS zaključuje da se pri određivanju tipova naselja koristi jedan (ili više) od pet temeljnih kriterija:¹⁴

- 1.) gustoća naseljenosti (broj stanova ili stanovnika)
- 2.) veličina naselja (broj stanovnika po jedinici površine)
- 3.) upravni (administrativni) status naselja
- 4.) socioekonomska struktura i mobilnost stanovništva (sastav stanovništva prema sektorima djelatnosti, udio poljoprivrednog stanovništva, dnevne cirkulacije učenika, studenta, zaposlenih i slično)
- 5.) urbana infrastruktura i morfološka obilježja naselja.

Uz prethodno navedene kriterije, na temeljnu dosadašnjih iskustava različitih autora i struka prilikom terminološkog određenja ruralnog područja koriste se sljedeće karakteristike:¹⁵

¹¹ Tubić, D.: op. Cit., str.74.

¹² Ibidem, str.74.

¹³ Geić S.: op. Cit., str.370.

¹⁴ Tubić, D.: op. Cit., str.75.

¹⁵ Tubić, D.: op. Cit., str.76.

- 1.) mali broj stanovnika
- 2.) prostor izvan urbanih i gradskih središta
- 3.) dominantno korištenje zemlje i šuma za opstanak
- 4.) društvena struktura (seoski identitet i običaji)
- 5.) kulturna obilježja ruralnih zajednica.

Ruralni se prostor prema „Strategiji prostornog uređenja Republike Hrvatske“ smatra sveukupnim prostorom smještenim izvan grada, u kojemu se nalaze i razvijaju ruralne zajednice, odnosno ruralna društva te je blisko povezan u životnom i radnom smislu s relativno prirodnim okolišem. Jedan od glavnih poticaja za razvoj ruralnog turizma na prostoru Republike Hrvatske jest činjenica da ruralno područje obuhvaća 91,6% ukupne površine, dok urbano područje (gradovi, sela te infrastruktura) zauzima tek 8,4% površine teritorija Hrvatske.¹⁶ Sukladno izrečenom, može se zaključiti da je ruralno područje prostor izvan grada na kojemu prevladava bavljenje tradicionalnom poljoprivrednom djelatnošću, gdje obitava manji broj stanovnika nego na urbanom području i gdje su za određivanje društvene strukture bitni seoski običaji.¹⁷

Za klasifikaciju ruralnih područja u svijetu se najviše koriste kriteriji OECD-a (Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj), a u Europi kriteriji Europske Unije koji se gledaju po gustoći stanovništva. Definicija ruralnog područja prema OECD-u sastoji se od dva pristupa. Prvi su lokalne jedinice ukoliko imaju ispod 150 stanovnika po četvornom kilometru. Drugi su regije koje se kategoriziraju po stupnju ruralnosti. Navedeni stupanj ruralnosti dijeli se u tri regije: dominantno ruralna regija, srednja regija te dominantno urbana regija. Dominantno ruralna regija (Predominantly Rural Region – PR) smatra se regija u kojoj više od 50% stanovništva živi u ruralnim područjima, srednja regija (Intermediate Region – RC) je regija koja ima 15% do 50% stanovništva koje živi u lokalnim ruralnim zajednicama, te zadnja, dominantno urbana regija (Predominantly Urban Region – PU) je ona u kojoj manje od 15% stanovništva navedene regije živi u lokalnim ruralnim jedinicama.¹⁸

¹⁶ Démonja D., Ružić P.: op. Cit., str. 12. – 14.

¹⁷ Tubić, D.: op. Cit., str.78.

¹⁸ Tubić, D.: op. Cit., str.79.

Primjenom metodologije OECD-a, uzimajući podatke Popisa stanovništva iz 2001. godine dolazi se do sljedećih rezultata:¹⁹

- 91,6% ukupnog područja Republike Hrvatske klasificira se kao ruralno područje, a 8,4% kao urbano područje
- 88,7% naselja smješteno je u ruralnim područjima, a 11,3% u urbanim područjima s 35% stanovništva u 14 gradova s više od 30 000 stanovnika
- 47,6% ukupnog stanovništva živi u ruralnim područjima, a 52,4% stanovništva u urbanim područjima.

Postoji i druga vrsta klasifikacije ruralnih područja, metodologija EU-a. Prema njoj ruralna područja su ona područja koja imaju manje od 100 stanovnika na km². Sudeći po toj metodi, u Republici Hrvatskoj ruralna područja zauzimaju 84,6% ukupne površine. Metodologija EU ima blažu podjelu urbanog i ruralno područja od metodologije OECD-a, iz čega se može zaključiti da postoje neujednačeni rezultati klasifikacije.²⁰

EU je u međuvremenu krenula s osmišljavanjem i izradom alternativne metodologije. Razvojni ciklus koji je trajao dvije godine rezultirao je novom, urbano-ruralno metodologijom koja je temeljena na korištenju kilometarske kvadratne mreže (grid) od 1x1 km² umjesto administrativnih granica na razini LAU2 i NUTS3.

Urbano - ruralna metodologija temelji se na identificiranju stanovništva u urbanim područjima jednostavnim dvostupanjskim pristupom: ²¹

- a) minimalni prag veličine (5000 stanovnika) koji se primjenjuje na grupirane rešetke iznad granice gustoće
- b) prag gustoće naseljenosti (300 stanovnika po km²) primijenjen na rešetke od 1km².

Novom urbano - ruralno metodologijom EU na NUTS-3 razini, pretežito ruralnim regijama smatra se 51,4% površine Europske Unije na kojoj živi 22,3% europskog stanovništva, dok na skoro 10% površine klasificirane kao pretežito urbane regije živi

¹⁹ Ibidem, str.79.

²⁰ Tubić, D.: op. Cit., str.81.

²¹ Tubić, D.: op. Cit., str.83.

42,4% stanovništva. U trećem tipu ruralne regije, prijelog ili srednjeg karaktera živi trećina populacije na 38,7% ukupne europske površine (EU-27). Prema toj novoj tipologiji, Hrvatska je i dalje pretežno ruralna zemlja s udjelom ruralnih područja od 79,1% na kojem živi 56,7% ukupne hrvatske populacije. Samo 1,1% ukupne površine Hrvatske otpada na pretežno urbane regije gdje živi 18% populacije, dok su one prijelaznog karaktera smještene na ukupnoj površini od 19,8% s udjelom populacije od 25,3%.²²

2.3. Pojavni oblici ruralnog turizma

Ruralni turizam sadrži veliki broj pojava oblika: seoski (upoznavanje i doživljaj života na selu), agroturizam (odmor na seoskim obiteljskim gospodarstvima ili farmama), zavičajni turizam, rezidencijalni turizam, proučavanje životinjskog i biljnog svijeta, avanturistički turizam, zdravstveni turizam, sportsko-rekreacijski turizam (jahanje, šetanje, vožnja biciklom, planinarenje, itd.), kulturni turizam (festivali, manifestacije, događanja i slično), lovni i ribolovni turizam, gastronomski turizam, ekoturizam, enofilski turizam, zavičajni turizam i dr. Iako svaki navedeni oblik također može biti shvaćen i kao specifični oblik turizma, svi se oni mogu razvijati u okviru ruralnog prostora, što znači da se vežu za ruralni turizam.²³

U Hrvatskoj je najrazvijeniji oblik ruralnog turizma seoski turizam. Seoski turizam pruža posjetiteljima privremeni boravak u seoskoj sredini koji posjetiteljima, osim prirodnog ambijenta i čistog zraka, omogućuje aktivno sudjelovanje u životu i radu na seoskom gospodarstvu te sudjelovanje u raznim poljoprivrednim svečanostima i drugim manifestacijama.²⁴ Seoski turizam je vrsta turizma čija je turistička ponuda vezana za područje i atmosferu sela i njegove uže okolice te tradicionalne aktivnosti koje se vežu uz to. Veoma često se smatra sinonimom za ruralni turizam. Pod užitim sadržajem seoskog turizma ubrajamo pojavne oblike poput agroturizma, etnosela, kušaonica, izletišta, ruralne obiteljske hotele, etnozbirke, ruralne kampove, ruralne kuće za odmor, seoske manifestacije, folklor, ruralni B&B (eng. bed and breakfast) ili noćenje s doručkom. Iako je seoski turizam uži oblik od ruralnog turizma, financijska

²² Tubić, D.: op. Cit., str.83.

²³ Bartoluci M., Hendija Z., Petračić M.: op. Cit., str. 198.

²⁴ Bartoluci M., Hendija Z., Petračić M.: op. Cit., str. 204.

konstrukcija im je zajednička, on ne mora biti dodatni izvor prihoda, već može biti i jedini izvor prihoda odnosno profesionalna djelatnost).²⁵

Seoski turizam čine naselja s manje od 10 000 stanovnika koje karakteriziraju prirodni okoliš, mali objekti i slaba infrastruktura. Poslovi su najčešće u lokalnom vlasništvu te zaposlenici često žive blizu svog radnog mjesta. Pristup gostima je topliji odnosno peronaliziraniji nego u gradskom turizmu. Takva vrsta turizma je često pod utjecajem sezonalnosti.²⁶

Opći zaključak koji se može izvesti iz navedenog je da je ruralni turizam sinonim za seoski turizam i obrnuto, dok govoreći o agroturizmu možemo zaključiti da je on pojavni oblik ruralnog, odnosno seoskog turizma.²⁷

2.3.1. Ruralna turistička destinacija

Ruralnim turističkim mjestom smatra se mjesto u kojem dominiraju mala gospodarska poduzeća, otvoreni prostor, u kojem posjetitelji mogu ostvariti direktni kontakt s tradicionalnim sredinom i prirodom. U takvim turističkim mjestima je problem sporog razvoja samog turizma jer lokalni kapital oskudan, a posjetiteljima se nude aktivnosti temeljene na lokalnim resursima.²⁸

U EU je objavljen dokument o ruralnom turizmu pod nazivom "Integrirano upravljanje kvalitetom ruralnih destinacija (European Commission, 2008:18). U njemu je ruralna turistička destinacija opisana kao područje koja su kao takva posebno identificirana i promovirana turistima koji ih posjećuju zbog uživanja u seoskom okruženju i krajoliku te isto tako zbog mogućnosti provođenja raznoraznih aktivnosti na otvorenom.²⁹

Glavna obilježja turističke destinacije su:³⁰

²⁵ Tubić, D.: *Ruralni turizam: od teorije do empirije*, Visoka škola Virovitica, Virovitica, 2019., str. 85.

²⁶ Tubić, D.: op. Cit., str. 86

²⁷ Ibidem, str. 86.

²⁸ Bartoluci M., Hendija Z., Petračić M.: op. cit., str. 199.

²⁹ Bartoluci M., Hendija Z., Petračić M.: op. cit., str. 196.

³⁰ Demonja D., Ružić P.: op. Cit., str.18.

- **prostor:** može biti uži ili širi; turističke destinacije mogu biti zemlje, regije, gradovi i druga područja koja posjećuju turisti što predstavlja prostornu cjelinu bez obzira na veličinu
- **prirodne pogodnosti:** u turističkoj destinaciji služe lokalnom stanovništvu tokom cijele godine, a u određeno doba godine (privremeno) i posjetiteljima, turistima.

Osnovni čimbenici turističke destinacije su:³¹

- **atraktivnost** (kulturalna i društvena obilježja, prirodne ljepote i klima, stav prema turistima, infrastruktura, razina cijena, kapaciteti za sport, rekreaciju i edukaciju, mogućnosti za kupovinu i slično). Taj prostor mora biti u mogućnosti raspolagati ponudom koja će udovoljavati zahtjevima posjetitelja raznih tržišnih segmenata prema dobi, spolu, profesionalnom ili socijalom statusu i slično.
- **Prirodne pogodnosti**
- **Pristupačnost, odnosno dostupnost** (cestovna, željeznička, zračna, plovna)

Kada se govori o definiranju turističke destinacije bitno je napomenuti da je ona turističko prostorna cjelina sa svim određenim turističkim i drugim obilježjima. Isto tako, kompleksan je i cjeloviti turistički proizvod koji se plasira na tržište i tamo pronalazi svoje kupce. Turistička destinacija je također mjesto gdje se intenzivno okupljaju turisti zbog različitih mogućnosti i koristi koje ona pruža, a baš one su odrednice njene turističke atraktivnosti.³²

Ruralna turistička destinacija pogodna je za razvijanje više specifičnih oblika turizma, a neki od njih mogu biti prepoznatljivi i vodeći, dok ostali mogu u ponudi imati dopunsku ulogu. (Birkić, Podoljak, Primužak, 2021., str. 608.)³³

Važni elementi vrednovanja turističke destinacije, pa i one ruralne su dostupnost i tržišni položaj, privlačnost s obzirom na sve raspoložive resurse koji utječu na njen imidž (prirodne i kulturne atrakcije, turističko ugostiteljski i drugi prateći sadržaji za sport, kulturu, zabavu i slično, sporedni elementi ponude izvan smještajno ugostiteljskog kompleksa kao što su banke, mjenjačnice, opskrbljenost trgovačke mreže, poštanske usluge, hortikulturalna opremljenost i uređenost okoliša, mogućnost

³¹ Ibidem, str.18.

³² Ibidem, str.18.

³³ Birkić, D., Podoljak, S., Primužak, A.: op. cit., str.607-622.

izleta, organizacija lokalnog prijevoza, ljubaznost domaćeg stanovništva i javnih službenika u susretu s posjetiteljima) te organiziranost na svim razinama.³⁴

Glavni problem ruralnih destinacija jest njihova raspršena i usitnjena ponuda. Privatni poduzetnici se trebaju udružiti u promociji turističke destinacije, ali oni zbog straha od konkurencije nastupaju samostalno na turističkom tržištu i individualno predstavljaju i plasiraju svoje usluge i/ili proizvode.³⁵

Bitan faktor za razvoj ruralne turističke destinacije je povezivanje, npr., u udruge, zadruge i slične oblike različitih subjekata, koji očekuju ekonomsku korist od turizma (udruge štite njihove interese i daju im snagu koji oni nemaju kao samostalni). Turistička destinacija s međusobno povezanim (u nekom prostoru) snažnim i prepoznatljivim privlačnostima bit će na tržištu uspješnija od onih koja ih prezentira nepovezane i raspršene. Proizvodi i usluge koje se nude na zajedničkom tržištu udruženih subjekata imaju pravo povlastice u EU, dok kao samostalni subjekt takve mogućnosti nemaju.³⁶

2.4. Gospodarski utjecaj ruralnog turizma

Većina ruralnih područja diljem svijeta bore se sa sličnim problemom, a to je depopulacija. S vremenom dolazi do pada broja stanovnika (podrazumijeva istovremeno smanjenje ljudskog kapitala) i negativnih ekonomskih promjena, što su naposljetku posljedice industrijalizacije i urbanizacije koje su negativno utjecale na političku i ekonomsku poziciju ruralnog područja. Navedeni trendovi su se intenzivno pojačali zadnjih 40 godina te su uzrokovali pad prihoda seljačkih gospodarstava, kaskanje s razvojem i unaprijeđenjem tehnologije, smanjenje poljoprivredne proizvodnje i zaposlenosti. Populacija u ruralnim područjima već duže vrijeme slabi te se bore za svoj opstanak.³⁷

Jedan od glavnih prioriteta investicija u ruralnim područjima trebaju biti aktivnosti i projekti koji će omogućiti otvaranje novih radnih mjesta. Također ruralnom

³⁴ Ibidem, str.18.

³⁵ Bartoluci M., Hendija Z., Petračić M.: op. cit., str. 199.

³⁶ Demonja D., Ružić P.: op. Cit., str.20.

³⁷ Geić S.: op. Cit., str. 374.

stanovništvu, posebno mladima, treba osigurati bolje životne uvjete.³⁸ Potrebno je razviti razne oblike osposobljavanja i obrazovanja na području tih ruralnih mjesta (npr. od informiranja o novim tehnologijama do razmjene tradicionalnih i suvremenih iskustava u proizvodnji). Zbog toga se nastoji u prvi plan staviti zapošljavanje ljudi i uključenosti putem mjera za smanjenje marginalizacije i isključenosti većine stanovništva iz pripadajućeg društva u radnom, civilnom i stambenom smislu.³⁹ Isto tako, veoma je važno lokalnom stanovništvu probuditi i podići svijest o vrijednostima ruralnog krajolika te blagodati i ljepote življenja na ruralnim prostorima (tj. na selu). Uza sve navedeno ne smije se zaboraviti ni važnost ekološke proizvodnje kako bi se zaštitio okoliš i sigurnost stanovnika tih lokaliteta.⁴⁰

Turizam ima veoma važnu ulogu u oblikovanju ruralnih prostora jer generira značajne efekte (putem svojih izravnih i neizravnih utjecaja), kao što su priljev deviza, prihodi lokalnog stanovništva, povećanje zapošljavanja i investicija, te na taj način potiče razvoj lokalnog gospodarstva. Zbog toga se često, upravo kroz turizam traži način revitalizacije ruralnih područja i povećanje kvalitete života na tom području. U prilog tomu ide što se u današnjim trendovima turističke potražnje sve više javlja interes turista za specifične oblike turizma među kojima ruralni turizam prednjači. Pri planiranju razvoja turizma na ruralnim područjima, vrlo je bitno s obzirom na njihove specifičnosti obratiti pažnju na učinke koje on donosi ruralnim zajednicama. Razvoj turizma ruralnih područja treba biti pomno strateški isplaniran, a njegovi potencijalni negativni učinci na okoliš i sociokulturno okruženje trebaju biti kontrolirani i ograničeni.⁴¹

³⁸ Cifrić I.: op. Cit., str. 108.

³⁹ Bušljeta Tonković, A. et al.: *Koga (p)održava održivi razvoj?*, Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar“, Zagreb, 2017., str. 98., 99.

⁴⁰ Cifić, I.: op.Cit., str.109.

⁴¹ Đedović, L., Smolčić Jurdana D., Soldić Frleta D.: „Obilježja turizma u ruralnom prostoru“, **4. međunarodni kongres o ruralnom turizmu**, 2018., str.220.

3. Održivi razvoj ruralnih područja

Održivi razvoj u ruralnom turizmu je veoma bitna stavka za njegovu dugoročnu uspješnost. Takav način funkcioniranja turizma zalaže se za dobrobit zajednice, budućih generacija, ali isto tako brinu da ne dođe do narušavanja prirode i prekomjernog iskorištavanja prirodnih resursa radi određene dobiti u turizmu. Ovo poglavlje objasnit će općeniti značaj i pojam održivog razvoja, te će se nadovezati na održivi razvoj ruralnog turizma i zašto je on toliko važan za pozitivne ishode turizma dugoročno gledajući. Isto tako, bit će navedeni i objašnjeni instrumenti održivog razvoja, na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

3.1. Održivi razvoj

Pojam održivog razvoja nastao je kao dio šireg programa Brundtland komisije (Svjetska komisija za okoliš i razvoj) iz 1987. godine te je predstavljen u izvješću „Naša zajednička budućnost“, a službena definicija opisuje održivi razvoj kao „Zadovoljavanje potreba sadašnje generacije, bez ugrožavanja mogućnosti budućih generacija da zadovolje svoje potrebe.“⁴²

Prema navedenom izvješću, održivi razvoj podrazumijeva omogućavanje zadovoljenja potrebna sadašnjih generacija uz izostanak ugrožavanja potreba budućih generacija. Kada se govori o potrošnji u održivom razvoju, stavlja se naglasak na potrošnju samo onoliko resursa koji mogu biti zamijenjeni ili iskorištavanje resursa u razumnoj mjeri koja ne ostavlja štetne posljedice te se vodi računa o smanjenju razine zagađenja koju okoliš prihvaća.⁴³

Birkić (2016., str.109.,110.), od 1987. godine, kada je definiran i osmišljen pojam održivog razvoja pa do danas, održivi razvoj postao je jedan od glavnih elemenata u formuliranju i provođenju razvojnih politika u svijetu. U teoriji održivog razvoja nalazi se utjecaj čovjeka, odnosno ljudskih aktivnosti na okoliš, kao posljedica eksplozivnog

⁴² Frajman-Jakšić, A., Ham, M., Redek T.: „Sreća i ekološka svjesnost-čimbenici održivog razvoja“, **Ekonomski vjesnik Vol. XXIII, No. 2**, 2010., str. 468.

⁴³ Ibidem, str. 468.

rasta stanovništva, jačanja ekonomske aktivnosti, razvoja međunarodne trgovine te sve većih potreba čovječanstva za energijom i materijalnim dobrima.⁴⁴

Održivi razvoj potiče gospodarski i socijalni napredak koji podrazumijeva izostanak štete za okoliš i prirodne izvore bitne za ljudske djelatnosti u budućnosti.⁴⁵ Održivi razvoj je obziran i odgovoran način razvoja koji podrazumijeva očuvanje i obnavljanje, ali ne i istovremeno uništavanje i narušavanje prirodnog svijeta i prirodnih resursa. Također se u održivom razvoju uzima u obzir ograničenost prirodnih resursa te zastupa odgovorniji pristup čovjeka prema njima.⁴⁶ Kao što je već spomenuto, misao vodilja održivog razvoja jest kako razvoj ne smije ugrožavati budućnosti nadolazećih naraštaja trošenjem neobnovljivih izvora i dugoročnim zagađivanjem i devastiranjem okoliša. Cilj je osigurati održivo korištenje prirodnih izvora na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. Održivi razvoj je prema UN-u „proces promjene u kojem su iskorištavanja resursa, orijentacija tehnološkog razvitka, usmjeravanja investicija i institucionalne promjene usklađene i povećavaju sadašnji i budući potencijal zadovoljavanja ljudskih potreba i težnji“.⁴⁷

Održivi razvoj nije trenutno i kratkoročno stanje već proces koji nikada ne završava na dovoljnoj razini kvalitete zbog kojeg se ne bi trebalo nastaviti dalje razvijati. Sama ideja održivog razvoja podrazumijeva povezivanje različitih utjecaja razvoja s neizbježnim utjecajima na okoliš, a temelji se na uspostavljanju ravnoteže između ekonomskog rasta, napretka društva i brige za okoliš.⁴⁸

Za globalno prihvaćanje koncepta održivog razvoja bila je ključna konferencija UN-a o okolišu i održivom razvoju, koja je bila održana u Rio de Janeiru 1992. godine pod nazivom „Earth Summit“.⁴⁹

Postoje raznolike teorije održivog razvoja, među kojima se nalazi i teorije *Sustav tri stupa*. On se sastoji od tri temeljne odrednice:⁵⁰

1. Ekonomija

⁴⁴ Birkić, D.: *Održivi turistički razvoj priobalne destinacije*, Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija 2016., str. 109., 110.

⁴⁵ Birkić, D.: op. cit. str. 264.

⁴⁶ Bušljeta Tonković, A. et al.: op. cit., str.96.

⁴⁷ Birkić, D.: op. cit., str. 110.

⁴⁸ Ibidem, str. 110.

⁴⁹ Frajman-Jakšić, A., Ham, M., Redek T.: op. cit., str. 469.

⁵⁰ Birkić, D.: op. cit., str. 111.

2. Okoliš

3. Društvo

Kada je riječ o prvoj odrednici, odnosno ekonomiji, važno je napomenuti kako ona zalaže gospodarski sustav koji mora biti sposoban proizvesti dovoljno proizvoda i usluga za održavanje upravljanog sustava vlasti i inozemnog duga kako ne bi došlo do neravnoteže između različitih sektora u kojima je moguć pad poljoprivredne i industrijske proizvodnje.⁵¹ Cilj ekonomskog segmenta održivog razvoja jest omogućiti porast blagostanja ljudi, održavati stabilnost cijena i zaposlenja uz zadovoljavajuće prihode, uštedu troškova i ekonomsku efikasnost.⁵²

Što se tiče uloge okoliša u održivom razvoju, odnosno drugog stupa, podrazumijeva se održivi sustav zaštite okoliša koji ima zadaću očuvati sustav prirodnih resursa i izbjegavati ili smanjiti njihovu prekomjernu eksploataciju. To je pitanje stabilnosti atmosfere, biološke raznolikosti te svih drugih ekoloških funkcija koje nisu primarno označene kao gospodarski resursi.⁵³

Treći stup, odnosno čimbenik održivog razvoja jest društvo. Socijalna održivost sustava mora osigurati političku odgovornost i dovoljan odaziv birača te postići odgovarajuću raspodjelu moći i kontrole nad socijalnim uslugama.⁵⁴ Također, može se reći kako društvena odrednica u održivom razvoju podrazumijeva njegovanje zajednice kroz poticanje kulturološke raznolikosti i očuvanje kulturne baštine, postizanje ravnopravnosti svih članova društva te osiguravanje jednake dostupnosti obrazovanja i zdravstvene skrbi.⁵⁵

Temeljna pretpostavka navedene teorije je da istodobna povezanost i postojanje sva tri stupa osigurava ciljanu održivost. Stoga je održivi razvoj globalni politički dogovor koji čini ravnoteža između ekonomskoj, ekološkog i socijalnog razvoja na svim razinama, od lokalne do globalne. Promicanje i provedba održivog razvoja je moralna dužnost, ali isto tako postoje i gospodarski razlozi za njegovo postojanje.⁵⁶

⁵¹ Ibidem, str. 111.

⁵² Laboratorij održivog turizma – LORA, <https://lora.bioteka.hr> (29.03.2022.)

⁵³ Birkić, D.: op. cit., str. 111.

⁵⁴ Ibidem, str. 111.

⁵⁵ Laboratorij održivog turizma – LORA, <https://lora.bioteka.hr> (29.03.2022.)

⁵⁶ Birkić, D.: op. cit., str. 121.

Održivi turizam zalaže se za odgovorno i kvalitetno planiranje prostora koji naglašava važnost upotrebe lokalnih i kulturnih vrijednosti. Sukladno tomu, nove investicije uvjetuju obavezno očuvanje resursa koji nisu obnovljivi. Ponuda koja je osmišljena i napravljena u skladu s načelima održivosti trebala bi u tom smislu plasirati jedinstveno turističku ponudu koja svojom specifičnošću zadovoljava potrebe gostiju, a istovremeno nema negativan utjecaj na prirodu i okoliš.⁵⁷

U današnje vrijeme, veoma je popularizirana ekološka osviještenost potrošača, kao i koncept "čovjekovog povratka prirodi". Spomenuti pristup zahtijeva kreiranje turističke ponude koja se temelji na kombinaciji netaknutog prirodnog okruženja, zdrave i organski pripremljene i proizvedene hrane te rekreativnih aktivnosti u funkciji kulturnih običaja i tradicije. Republika Hrvatska može ciljano plasirati takav turistički proizvod (s obzirom na svoj potencijal u tom području) te tako razviti potencijal za daljnji razvoj turističkih usluga.⁵⁸

Na skupu Ujedinjenih naroda koji se održao krajem rujna 2015. godine svjetski čelnici su se dogovorili o novom programu Ujedinjenih naroda za održivi razvoj 2030. godine koji sadrži 17 ciljeva održivog razvoja. U okviru 17 novih postavljenih ciljeva održivog razvoja i 169 podciljeva uravnotežene su tri dimenzije održivog razvoja (društvena, gospodarska i okolišna dimenzija), u područjima kao što su nejednakost, siromaštvo, sigurnost opskrbe hranom, zdravlje, održiva proizvodnja i potrošnja, rast, infrastruktura, klimatske promjene itd.⁵⁹

3.2. Održivi razvoj ruralnog turizma

Ruralna područja okarakterizirana su prirodnim bogatstvima, tradicionalnom i kulturnom baštinom, ali su također okarakterizirana kao područja s problemima kao što su depopulacija i napuštanje tradicionalnih zanata. U takvim slučajevima, za navedene probleme glavno i najbolje rješenje je razvoj održivog turizma na tim prostorima.⁶⁰

⁵⁷ Jeličić, S., Petrović, M., Sunara Ž.; „Održivi turizam kao konkurentna prednost Republike Hrvatske“, **Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu**, Vol. 4 No. 1, 2013., str.1.

⁵⁸ Ibidem, str.1.

⁵⁹ Birkić, D.: op. cit., str.123.

⁶⁰ Birkić, D., Podoljak, S., Primužak, A.: op. cit., str.609.

Društvena svijest o održivom razvoju u sve je većem rastu te je tako pomogla u davanju značaja gospodarskim, društveno–kulturnim te okolišnim pitanjima povezanim s turističkom industrijom. Na temelju koncepta održivog razvoja osmišljen je koncept održivog turizma i primjenjuje se na sve oblika turizma koji su dugoročno usklađeni sa svojom kulturnom, prirodnom i socijalnom okolinom. To je vrsta razvoja koji je potaknut negativnim učincima turizma po okoliš koji su se s vremenom pojavili. Budućnost razvoja turizma znatno ovisi o stupnju očuvanja ekoloških vrijednosti. U današnje vrijeme, nužno je prepoznati i zaštititi kulturne i prirodne vrijednosti kako bi se potaknuo razvoj kvalitetnog i konkurentnog turističkog proizvoda te dugoročno unaprijedilo upravljanje turističkim destinacijama. To je prvi korak u implementaciji održivog turističkog razvoja u proces upravljanja turističkom destinacijom.⁶¹

Održivi turizam (engl. Sustainable tourism) pojam je usko vezan uz pojam održivog razvoja, moglo bi se reći i sinonim. Održivi turizam razvija se i raste na način da ne iskorištava svoje resurse u smislu da trajnog uništavanja, već se ti resursi koriste na način da se što više očuva njihova kvaliteta za buduće generacije. Takva vrsta turizma osmišljena je da opstane tijekom duljeg razdoblja jer ne uzrokuje degradaciju okoliša, već ostvaruje korist u društvenom, ekonomskom, ekološkom i kulturnom okruženju. Turistička destinacija čiji se koncept funkcioniranja temelji na karakteristikama održivosti i održivog turizma imaju veću mogućnost povećati svoju konkurentnost na turističkom tržištu. Može se zaključiti kako briga o kvaliteti okoliša, razvoju turizma te o funkcionalnoj kohabitaciji ta dva pojma su glavni faktori konkurentnosti kada pričamo o turističkim destinacijama.⁶²

Svjetska turistička organizacija (UNWTO), je 2000. godine u skladu s općim pojmom održivosti, održivi razvoj turizma definirala kao „...onaj koji zadovoljava potrebe današnjih turista i u isto vrijeme štiti prostor i povećava mogućnost održivost za budućnost. Projekt koji upravlja svim resursima na način da poštuje ograničenja ekonomske, socijalne i estetske kompatibilnosti dok zadržava kulturni integritet, bioraznolikost, potrebne ekološke procese i sustave koji podržavaju život.“⁶³

⁶¹ Birkić, D.: op. cit., str. 125., 126.

⁶² Ibidem, str. 126.

⁶³ Birkić, D.: op. cit., str. 118.

Kasnije je UNWTO proširila definiciju te naglasila kako održivi turizam treba učiniti korištenje prirodnih resursa optimalnim, poštovati sociokulturne autentičnosti zajednice domaćina, osiguravati održivo dugoročno poslovanje itd. Neke od karakteristika na kojima se, prema UNWTO, treba temeljiti održivi turistički razvoja, točnije održivi turizam su osiguranje optimalne uporabe resursa iz okoliša koji stvaraju ključne faktore u razvoju turizma, održavajući neophodne ekološke procese i pomažući u očuvanju prirodnog nasljeđa i biološke raznolikosti, poštovati sociokulturnu autentičnost domaćina, očuvati izgrađeno i života kulturna nasljeđa, tradicionalne vrijednosti te doprinijeti interkulturalnom razumijevanju i toleranciji.⁶⁴

Također je bitno omogućiti dugoročne i održive ekonomske aktivnosti osiguravajući pravednu distribuciju socioekonomskih koristi svim zainteresiranima, a uključujući stabilnu zaposlenost, mogućnosti za ostvarivanje dohotka i socijalne usluge domaćoj zajednici te doprinose ublažavanju siromaštva. Kada se već govori o definicijama i pojmovima UNWTO, četiri su ključna elementa koja određuju ruralni turizam. To su prirodni ruralni resursi (rijeke, planine, šume, jezera itd.), ruralni način života (lokalni događaji, obrti, gastronomija, tradicionalna glazba i slično), ruralno nasljeđe (povijest, dvorci, crkve, sela, tradicionalna arhitektura itd.) te ruralne aktivnosti (lov, ribolov, jahanje, pješačenje, biciklizam, vodeni sportovi i čitav niz aktivnosti na otvorenom).⁶⁵

3.2.1. Održivi razvoj ruralnog turizma na području kontinentalne Hrvatske

Kada se govori o razvoju ruralnog turizma na području kontinentalne Hrvatske, govori se o prostoru izuzetnih društvenih i prirodnih potencijala, ali istovremeno nedovoljno valoriziranom u hrvatskom turizmu. Jedna od glavnih karakteristika ruralnog turizma u kontinentalnoj Hrvatskoj su veoma raznovrsni ruralni prostori.⁶⁶

Unatoč tome što Republika Hrvatska obuhvaća oko 93% ruralnog prostora s brojnim atrakcijama i bogatstvima koja uključuju prirodne i kulturno- povijesne resurse, ruralni turizam je jedan od najmanje razvijenih vrsta turizma u Hrvatskoj. To je posljedica dugogodišnjeg ulaganja u razvoj odmorišno - kupališnog turizma u primorskom

⁶⁴ Ibidem, str. 118.

⁶⁵ Ibidem, str. 118.

⁶⁶ Bartoluci M., Hendija Z., Petračić M.: „Pretpostavke održivog razvoja ruralnog turizma u kontinentalnoj Hrvatskoj“, *Acta Economica Et Turistica* Vol. 1, No. 2, 2016., str.143., 144.

prostoru Hrvatske, te istovremenog zapostavljanja u razvoj ruralnog turizma na kontinentalnom prostoru Hrvatske.⁶⁷

Prema Layu i Šimleši (2012.), navedene temeljne dimenzije održivosti su izravni i nacionalni ciljevi razvoja Hrvatske u smislu povećanja zadovoljstva životnih interesa i ciljeva ljudi koji žive na njenom teritoriju.⁶⁸ Hrvatska je iznimno raznolika zemlja s nizom posebnih područja i regija s obzirom na svoju malu površinu. Postoji čak 16 kvalificiranih različitih krajobraznih cjelina. Svaka ima svoju priču te sadrže mnoštvo individualnih karakteristika koje naglašavaju posebnost sve te cjeline, a istovremeno se te cjeline na neki način spajaju i pretaču jedna u drugu jer neke međusobno imaju ipak dosta zajedničkih karakteristika koje ih spajaju. Njihove granice se mogu definirati kao granice identiteta koje naglašavaju posebnost svake te cjeline, a ne ih definirati kao granice koje služe njihovom striktnom razdvajanju. Raznolikost naših regija trebala bi biti jedna od glavnih prepoznatljivosti Hrvatske, ne samo u smislu ponosnog isticanja prirodnog bogatstva, već i u pogledu kvalitete života koja nastaje iz ekološke posebnost, odnosno iz specifične kvalitete svake naše krajobrazne cjeline.⁶⁹

U Hrvatskoj se ruralni turizam počeo razvijati u posljednjih petnaestak godina, a prema istraživanju Hrvatske gospodarske komore iz 2008. godine najrazvijeniji ruralni turizam imaju Osječko-baranjska, Istarska i Dubrovačko-neretvanska županija, što potvrđuje ranije izneseni zaključak da je ruralni turizam kontinentalne Hrvatske slabo razvijen, uz izuzetak jedne županije. Rast tog oblika turizma nastoji se potaknuti mjerama turističke politike, Ministarstva poljoprivrede, Ministarstva turizma, Hrvatske gospodarske komore (HGK) uz podršku Hrvatske banke za obnovu i razvitak. Isto tako ima još mnogo prostora za razvoj ruralnog turizma, pogotovo nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju.⁷⁰

Najrazvijeniji oblik ruralnog turizma na području kontinentalne Hrvatske je seoski turizam. Seoski turizam podrazumijeva povremeni boravak u seoskoj sredini koji posjetiteljima, osim prirodnog ambijenta i čistog zraka, pruža razne mogućnosti

⁶⁷ Bartoluci M. et al.: op. cit., str.66.

⁶⁸ Lay, V., Šimleša D.: *Nacionalni interesi razvoja Hrvatske kroz prizmu koncepta održivog razvoja*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2012., str.27.

⁶⁹ Lay, V., Šimleša D.: op. cit., str.57.

⁷⁰ Bartoluci M., Hendija Z., Petračić M.: op. cit., str.147.

aktivnog sudjelovanja u životu i radu na seoskog obiteljskom gospodarstvu, sudjelovanje u raznim poljoprivrednim svečanostima i drugim manifestacijama.⁷¹

Što se tiče samog razvoja seoskog turizma u Hrvatskoj, on je počeo 1998. godine kada su u Hrvatskoj bila registrirana tek 32 obiteljska poljoprivredna gospodarstva, odnosno OPG-a. Od tada do dana broj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava u Hrvatskoj kontinuirano raste i danas ima 688 seoskih kućanstava, posebice u unutrašnjosti Istre, Osječko-Baranjskoj županiji i drugdje.⁷²

Pozitivan iskorak u dosadašnjem funkcioniranju seoskog turizma dogodio se 2015. godine, kada je HGK (Hrvatska gospodarska komora) u suradnji s Ministarstvom turizma RH izdala prvi nacionalni katalog „Ruralni turizam Hrvatske“, na hrvatskom i engleskom jeziku, gdje su popisane sve vrste objekta u kojima se mogu pružati usluge posjetiteljima na ruralnom prostoru u Hrvatskoj. Glavna prednost kataloga je ta što predstavlja ukupnu ponudu ruralnog prostora Hrvatske, koja bez takvog integralnog pristupa nema mogućnosti probijanja na domaće, a posebno na izbirljivo strano tržište.⁷³

Vrlo je bitno razvijati oblike ruralnog turizma koji najmanje štete okolišu i kulturno povijesnu baštinu, a imaju potencijala biti ekonomsko održivi. U kontinentalnoj Hrvatskoj to mogu biti seoski turizam, kulturni turizam, vjerski turizam, gastronomski i enofilski, zdravstven, ekoturizam i dr.⁷⁴

Dugoročni razvoj ruralnog turizma na području kontinentalne Hrvatske treba se temeljiti na sljedećim načelima održivosti: načelu ekonomske održivosti, načelu sociokulturne održivosti i načelu ekološke održivosti. Međusobno usklađenim djelovanjem navedenih načela održivosti može se osigurati dugoročan razvoj turizma u kontinentalnom dijelu Hrvatske koji svoj identitet i prepoznatljivost gradi na atrakcijama prirodnih, ekonomskih i sociokulturnih resursa.⁷⁵

Posljednjih desetak godina Ministarstvo turizma Republike Hrvatske je kroz različita sredstva i oblike poticaja nešto intenzivnije utjecalo i poticalo na razvoj ruralnog

⁷¹ Ibidem, str.147.

⁷² Bartoluci M., Hendija Z., Petračić M.: op. cit., str.148.

⁷³ Ibidem, str.148.

⁷⁴ Ibidem, str.148.

⁷⁵ Bartoluci M., Hendija Z., Petračić M.: op. cit., str.149.

turizma. Rezultat toga su novi smještajni kapaciteti, kušaonice, vinski podrumu te drugi atraktivni sadržaji, osobito na području Slavonije i Baranje, a i drugdje u kontinentalnoj Hrvatskoj. Njihov glavni nedostatak je da nisu tržišno povezani i nisu konkurentni na europskom turističkom tržištu.⁷⁶

Ulaskom Republike Hrvatske u EU stvaraju se nove investicijske i tržišne mogućnosti razvoja ruralnog turizma. Dostupne su mogućnosti financiranja projekata ruralnog turizma iz strukturnih i drugih fondova Europske unije (navedena mogućnost bi se trebala bolje i intenzivnije koristiti). Kako bi se to moglo ostvariti, potrebno je osmisliti i izraditi investicijske projekte specifičnih oblika turizma u skladu s načelima održivog razvoja.⁷⁷

Uzimajući u obzir prirodne potencijalne Hrvatske te potreba za hitnom revitalizacijom sela i poljoprivredne proizvodnje na već postojećim lokacijama te postojanje neobradivih površina u velikom broju, ova vrsta turizma može biti rješenje za navedene probleme. Ruralnom turizmu u Hrvatskoj treba posvetiti više pažnje i pružiti motivaciju onima koji se žele njime baviti kroz razne mjere turističke i poljoprivredne politike, posebno na nerazvijenim prostorima.⁷⁸

3.3. Instrumenti održivog razvoja ruralnog turizma

U ovom podnaslovu bit će nabrojani i objašnjeni instrumenti održivog razvoja ruralnog turizma (Strategiju održivog razvitka Republike Hrvatske, Županijsku strategiju razvoja turizma te lokalnu strategiju održivog razvoja ruralnog turizma).⁷⁹

3.3.1. Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske

Strategija održivog razvitka RH podrazumijeva procese dogovaranja i pregovaranja s ciljem postizanja sporazuma pomoću kojeg bi se odredili prioritetni socijalni, gospodarski i okolišni izazovi i mjere kojima na te izazove treba odgovoriti. U navedeni proces su uključeni svi bitni dionici (Hrvatski sabor, Vlada RH, tijela lokalne i područne

⁷⁶ Ibidem, str.149.

⁷⁷ Bartoluci M., Hendija Z., Petračić M.: op. cit., str.154.

⁷⁸ Geić, S.: op. cit., str.371.

⁷⁹ Birkić, D.: op. cit., str. 124.

samouprave, kao što su npr. Grad Zagreb, županije, veliki gradovi i općine koji za zadaću imaju poticanje međusobne suradnje, održivog razvoja i zajedničkog djelovanja.⁸⁰

Za izradu Strategije odgovorno je Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenje i graditeljstva, razmatra ju Vlada, a usvaja ju Sabor, te Strategija nakon navedenih koraka dobiva potrebnu institucionalnu podršku. Sukladno Zakonu o zaštiti okoliša nova strategija se donosi svakih deset godina, s iznimkom i ranije (na prijedlog resornog ministarstva).

Strategija će se primjenjivati putem akcijskih planova koji će sadržavati detaljne i bitne informacije o planova i projektima koji su predviđeni u Strategiji. Izrada navedenih akcijskih planova bit će realizirana putem radionica i uz suradnju i međusobnu komunikaciju svih dionika uključujući poslovni sektor i nevladine organizacije.⁸¹

Za kvalitetnu i produktivnu provedbu Strategije bitno je da pri donošenju dugoročnih vladinih politika u svakoj bude uveden koncept održivog razvoja. Važno je obratiti pažnju na ekonomično korištenje financiranja i gospodarskih instrumenata, odnosno onih koji odražavaju stvarne socijalne, ekonomske i okolišne troškove proizvoda i usluga. Treba nastojati oporezivanje prebacivati s rada na potrošnju prirodnih dobara i potrošnju energije (tamo gdje je to moguće), a posebice na onečišćenje. Također je potrebno ukloniti one mjere koje potiču negativan utjecaj na okoliš i koje su zbog toga kontradiktorne održivom razvoju.⁸²

3.3.2. Županijska strategija razvoja turizma

Strategija regionalnog razvoja i Zakon o regionalnom razvoju su glavni temelj za hrvatsku regionalnu politiku, koja je prvenstveno fokusiranja na vlastite potrebe i razvojne specifičnosti, ali istovremeno koristi se pristupom EU i načelima njene kohezijske politike.⁸³

⁸⁰ Narodne novine d.d., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_03_30_658.html (02.04.2022.)

⁸¹ Narodne novine d.d., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_03_30_658.html (02.04.2022.)

⁸² Narodne novine d.d., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_03_30_658.html (02.04.2022.)

⁸³ Maleković, S., Tišma S.: *Zaštita okoliša i regionalni razvoj*, Institut za međunarodne odnose - IMO, Zagreb, 2009., str.98.

Nacrtom spomenutog Zakona o regionalnom razvoju i prijedlogom Strategije prvi put se definiraju temeljni ciljevi regionalne politike, nositelji, instrumenti, kriteriji razvrstavanja područja prema razvijenosti i određivanje potpomognutih područja, metodologija za ocjenjivanje razvijenosti jedinica lokalne i područne samouprave, propisi za provedbu razvojnih instrumenata, financijski izvori za provedbu regionalne politike, obveza vrednovanja učinaka regionalne politike i ostalo.⁸⁴

Glavni razvojni cilj je fokusiran na smanjivanje razlika u razvijenosti između regije, odnosno sve veća pažnja se posvećuje i drugom cilju - konkurentnosti i zapošljavanju. Taj se cilj ostvaruje kroz dva strateška cilja:⁸⁵

- 1.) unaprijediti inovacije i znanja za što kvalitetniji, brži i produktivniji rast (ekonomija znanja, poduzetništvo, informacijsko komunikacijske tehnologije i dr.)
- 2.) osigurati više i kvalitetnijih zaposlenja.

Promjene u regionalnim politikama nekih zemalja rezultirale su mjerama koje su se počele koristiti i primjenjivati na razini pojedinih regija i lokaliteta. Spomenute mjere su osmišljene i sastavljene prema razvojnim specifičnostima, individualnim potrebama i problemima tih regija u kojima se provode. Sukladno tomu, može se reći kako je sve više izražena koncentracija i usmjerenost na lokalni razvoj lokalnim razvojnim inicijativama.⁸⁶

Uloga prostora u gospodarskom razvoju počela je dobivati na značaju, kao i važnost pojedinih kulturnih, povijesnih, okolišnih i institucionalnih specifičnosti za regionalni i lokalni razvoj. Znatno veća pažnja koja je usmjerena na razvoj regionalnog identiteta, tradicije i samog okruženja naglasilo je važnost samog lokaliteta, odnosno važnost razvoja lokalne zajednice kroz mobiliziranje internih razvojnih resursa regija. Kao posljedica toga, održivi razvoj i zaštita okoliša su dobila na još većem značaju te su zbog toga osigurali svoje mjesto u strateškim razvojnim programima i intervencijama

⁸⁴ Ibidem, str.98.

⁸⁵ Maleković, S., Tišma S.: op. cit., str.112.

⁸⁶ Maleković, S., Tišma S.: op. cit., str.113.

koje se provode u zemljama članica EU te također i u strateškim programskim odrednicama kohezijske Unije.⁸⁷

Strategija je ključni i temeljni strateški planski dokument jedinice regionalne (područne) samouprave u kojemu se definiraju ciljevi i prioriteta razvoja za područje Županije u svrhu jačanja njenih razvojnih potencijala, s posebnim naglaskom na ulogu velikih gradova i gradova sjedišta županija u promicanju razvoja te na razvoj slabije razvijenih područja.⁸⁸

Obzirom da je nova Strategija tek u izradi, u ovom poglavlju koriste se podaci prethodnog dokumenta „Razvojna strategija Karlovačke županije 2020.+“ čija je prvotna verzija imena glasila „Županijska razvojna strategija 2015.-2020.“.⁸⁹

Neke od glavnih tema razvoja Karlovačke županije su: a) demografska obnova, b) izrada Registra nekretnina i Evidencija gradske imovine, c) zaštite od visokih, d) razminiranje.⁹⁰

Strategija Karlovačke županije je u svojoj viziji predstavila Karlovačku županiju kao vodeću hrvatsku kontinentalnu regiju aktivnog odmora 2025. godine koja posjeduje attribute i mogućnosti koji privlače posjetitelje tokom cijele godine. Njena atraktivnost temelji se na očuvanoj, čistoj i netaknutoj prirodi, kulturno-povijesnoj baštini, bogatstvu vode, lakoj dostupnosti i ljubaznim domaćinima, tradicionalnoj gastronomiji temeljenoj na lokalnim namirnicama i bogatstvo samog prostora u kojemu svaki gost može pronaći utočište za bijeg od užurbane i urbane svakodnevice.⁹¹

3.3.3. Lokalna strategija razvoja održivog ruralnog turizma

Prilikom turističkog planiranja ruralnih destinacija vrlo je važna komunikacija javne lokalne samouprave i tvrtki za upravljanje destinacijama s lokalnim stanovništvom. U obzir se trebaju uzeti prijedlozi, želje te inicijative lokalne zajednice te će se na taj

⁸⁷ Ibidem, str.113.

⁸⁸ Razvojna strategija Karlovačke županije, 2018., str. 145.

⁸⁹ Razvojna strategija Karlovačke županije, 2018., str. 8.

⁹⁰ Razvojna strategija Karlovačke županije, 2018., str. 87.

⁹¹ Razvojna strategija Karlovačke županije, 2018., str. 144.

način osigurati kvalitetan i sustavan razvoj turističke destinacije. Razvoj održivog turizma temelji se na lokalnoj zajednici, odnosno ona je izravna i neizravna podrška u procesu turističkog planiranja i razvoja.⁹²

Vrlo je važno istaknuti da je ključni nositelj razvoja ruralnog turizma stanovništvo koje živi na tom području, no stanovništvo treba partnere prilikom kreiranja turističke ponude i infrastrukture, kao što su lokalne vlasti, prijevoznici, putničke agencije i ostali koji omogućuju i olakšavaju razvoj turizma u ruralnim područjima. Turizam u ruralnim zajednicama kao razvojna strategija pruža mnoge mogućnosti i prednosti: podupire lokalno stanovništvo, diversificira ili proširuje poslovanje postojećih subjekata (npr. seoska gospodarstva), doprinosi stabiliziranju njihovog dohotka, popravljajući demografsku sliku, ruralnom stanovništvu vraća osjećaj samosvijesti i ponosa (društvena funkcija turizma) i naposljetku, poboljšanje izgleda objekata i općenito ruralnog naselja kao posljedica privlačenja financijskih sredstava putem turizma.⁹³

Vrlo bitna stavka u razvoju turizma nekog ruralnog područja jest uključenost lokalne zajednice. Njezini stavovi, razumijevanje, prijedlozi i potpora imaju snažan i bitan utjecaj na turistički razvoj destinacije. Stoga je bitno da kreatori turističke destinacije i ponude kvalitetno komuniciraju i surađuju s lokalnim stanovništvom kako bi ishod takvih turističkih pothvata bio što bolji. Lokalna zajednica svojim tradicijskim vrijednostima te prirodnom i kulturnom baštinom, doprinose specifičnosti i atraktivnosti same turističke destinacije. Isto tako, njeno aktivno sudjelovanje jedan je od glavnih čimbenika uspješnog stvaranja održivog razvoja zajednice tj. tog područja.⁹⁴

Rezultati istraživanja Birkić, Podoljak, Primužak (2021.) pokazuju da je lokalno stanovništvo svjesno važnosti razvoja ruralnog turizma u području u kojemu žive. Isto tako da je svjesno turističkog potencijala tog područja, ali također prepreka i nedostataka koje mogu otežati kvalitetan i sustavan turistički razvoj te destinacije. Također, navedenim istraživanjem definirana su tri glavna čimbenika uspostave i razvitka održivog turizma ruralnih područja.⁹⁵

⁹² Birkić, D., Podoljak, S., Primužak, A.: op. cit., str.607.-622.

⁹³ Đedović, L., Smolčić Jurdana D., Soldić Frleta D.: op. cit., str.221.

⁹⁴ Birkić, D., Podoljak, S., Primužak, A.: op. cit., str. 607.

⁹⁵ Birkić, D., Podoljak, S., Primužak, A.: op. cit., str. 608.

1. Promoviranje usluga hrane i smještaja lokalnih domaćinstava te promoviranje marketinških aktivnosti
2. Razvoj novih i promocija postojećih lokalnih događaja i manifestacija
3. Angažiranost lokalne zajednice i integracija dioničara odnosno investitora, na lokalnoj i regionalnoj razini

Kao odgovor na nove okolnosti uzrokovane pandemijom COVID-a 19 u kombinaciji s promjenom turističkih interesa, turističke prilike u Hrvatskoj krenule su u smjeru razvijanja ruralnog turizma.⁹⁶

Održivi razvoj ruralnog turizma može se definirati kao turizam fokusiran na određene politike i strategije koje mogu osigurati pozitivan utjecaj, odnosno određenu privilegiju i dobrobit za lokalnu zajednicu i domaćina te istovremeno suzbiti negativan utjecaj turizma na lokalnu ruralnu zajednicu. Održivi turizam ruralnih područja treba biti u skladu sa sljedećim načelima:⁹⁷

- Minimalan utjecaj turističkih aktivnosti na prirodu i okoliš u svrhu postizanja ekološke ravnoteže i održivosti
- Minimiziranje negativnog utjecaja turističkih aktivnosti na kulturu, tradiciju i običaja lokalne zajednice u svrhu postizanja kulturne održivosti
- Maksimalno postizanje koristi i beneficija za lokalnu zajednicu.

Iz navedenog se može zaključiti kako je revitalizacija ruralnih područja dobrodošla, jer će imati pozitivan utjecaj na povećanje kvalitete života tih područja, isto tako i očuvanje seoskog načina života, tradicije i običaja te promicanje kvalitete poljoprivredne proizvodnje i života. Još jedna od pozitivnih stavki ovog slučaja jest da turisti u današnje vrijeme postaju sve više zainteresirani za specifične alternativne oblike turizma, gdje je ruralni turizam poprilično visoko rangiran.⁹⁸

Ključni faktor u turističkom razvoju ruralnih područja na principu održivog razvoja i odgovornog turizma jest lokalna zajednica. Turistički razvoj ruralnih područja ima bolju i kvalitetniju perspektivu kada je u sam razvoj uključena lokalna zajednica jer ona daje

⁹⁶ Birkić, D., Podoljak, S., Primužak, A.: op. cit., str. 609.

⁹⁷ Ibidem, str.609.

⁹⁸ Ibidem, str.609.

svoje stavove, percepciju i mišljenja koja su naposljetku veoma bitna za postizanje održivog turizma. Vrlo je važno razumjeti i uzeti u obzir stavove i mišljenja lokalne zajednicu jer ukoliko su njeni članovi zadovoljni i njihov glas se čuje, razvoj održivog turizma tog područja bit će puno lakši, bolji i kvalitetniji.⁹⁹

Može se reći kako je lokalna zajednica spona između turista i ruralne turističke destinacije. Lokalno stanovništvo najbolje će znati turistima predstaviti život, tradiciju i kulturu tog područja, te ih potaknuti i dopustiti im istraživanje i uživanje u svim navedenim aspektima. Iz navedenog može se zaključiti da je lokalna zajednica svojevrsni kulturni posrednik. S obzirom da je lokalna zajednica uključena u turističku djelatnost, ona također ima određenu korist u cjelokupnoj situaciji koja se ogleda kroz prodaju smještajnih jedinica, različitih programa, radionica kao i prodaju poljoprivrednih proizvoda, hrane i pića. Navedene prednosti i koristi još su jedan faktor i poticaj da lokalna zajednica bude uključena u razvoj održivog turizma tog područja te da investitori imaju u tome njenu podršku.¹⁰⁰

S ekonomske strane gledano, glavne prednosti koje lokalna zajednica ima zahvaljujući turizmu su rast prihoda, viša stopa zaposlenosti, povećana kapitalna ulaganja, javni prihodi te promocija lokalnog razvoja. Utjecaj turizma na lokalno gospodarstvo/ekonomiju varira od destinacije do destinacije. Što se tiče ekonomskih interesa lokalnog stanovništva, oni se najčešće vežu uz zapošljavanje lokalnog stanovništva, odnosno ostvarivanja prihoda kroz javne i privatne turističke aktivnosti.¹⁰¹

Kada govorimo o pozitivnim ishodima i rezultatima održivog razvoja ruralnog turizma, vrlo je važno napomenuti kako se ekonomske i gospodarske prednosti i koristi moraju ravnomjerno raspodijeliti u društvu. Najveći teret turističkog razvoja nekog ruralnog područja nosi lokalna zajednica te također trpi i negativne posljedice razvoja turizma. Sukladno tome, bitno je da koristi turističkog razvoja određenog područja budu prvenstveno usmjereno na zadovoljavanje interesa lokalnog stanovništva tog ruralnog područja. Stav lokalnog stanovništva prema razvoju turizma pod utjecajem je više faktora, kao primjer možemo navesti upravo prije navedenu raspodjelu koristi i prihoda

⁹⁹ Birkić, D., Podoljak, S., Primužak, A.: op. cit., str.610.

¹⁰⁰ Ibidem, str.610.

¹⁰¹ Ibidem, str.610.

od razvoja turizma u društvu. Zajednice koje su direktno ili indirektno zaposlene u turizmu, tj. ovise o njemu, potiču i podržavaju razvoj turizma područja u kojem žive odnosno u kojem su zaposlene.¹⁰²

¹⁰² Ibidem, str.610.

4. Specifičnosti razvoja turizma na području općine Žakanje

Općina Žakanje svojim povoljnim geoprometnim položajem i prirodnim raznovrsnim bogatstvima ima veliki potencijal za razvoj uspješnog ruralnog turizma na tom području. U ovom poglavlju bit će navedeni i opisani neki bitni podaci vezani uz Općinu Žakanje (od općenitih podataka i informacija, preko prirodne i kulturne baštine do informacija vezanih uz razvoj turizma na tom području). Također su putem grafikona prikazani rezultati istraživanja koja su provedena u sklopu izrade Strategije razvoja turizma Općine Žakanje.

4.1. Općenito o Općini Žakanje

Općina Žakanje dio je Karlovačke županije i nalazi se u zapadnom dijelu Republike Hrvatske. Županiju čini ukupno 5 gradova, 17 Općina i 649 naselja, te je županijsko središte Grad Karlovac. Površina joj iznosi 3.626 km². Karlovačka županija ima važan geostrateški i prometni položaj. Županija graniči sa Zagrebačkom, Primorsko-goranskom, Sisačko-moslavačkom i Ličko-senjskom županijom, te s državama Bosnom i Hercegovinom i Republikom Slovenijom. Sjecište je i čvorište bitnih nacionalnih i europskih prometnica. Karlovačka županija slabije je naseljena od prosjeka RH, a prirodni prirast stanovništva je negativan.¹⁰³

Tablica 1. Popis stanovništva Općine Žakanje 2011. i 2021. godine

	<u>Popis stanovništva 2011.</u>	<u>Popis stanovništva 2021.</u>
<i>Broj stanovnika Karlovačke Županije</i>	128.899	112.596
<i>Broj stanovnika Općine Žakanje</i>	1.889	1.734

Izvor: Obrada autora prema podacima DZS, <https://dzs.gov.hr> (01.06.2022.)

U *Tablici 1.* usporedno su prikazani podaci vezani uz broj stanovnika iz 2011. i 2021. godine. Podaci su preuzeti sa stranice Državnog zavoda za statistiku. Kao što se može vidjeti, u razdoblju od 10 godina broj stanovnika se smanjio i u Općini Žakanje i u

¹⁰³ Strategija razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024., str. 8.

Karlovačkog županiji. U Općini Žakanje smanjio se sa 1889 na 1734 stanovnika, a u Karlovačkoj županiji s 128 899 stanovnika na 112 596 stanovnika.

Općina Žakanje službeno je nastala 1993. godine novim lokalnim ustrojem RH te je smještena u sjeverozapadnom dijelu Karlovačke Županije. Površina joj iznosi 44,75 km². Svojim zapadnim dijelom, odnosno tokom rijeke Kupe, Općina Žakanje graniči s Republikom Slovenijom, na istoku graniči s Općinom Kamanje te na jugu s Općinama Netretić i Ribnik. Prometni pravac Karlovac – Novo Mesto je glavni prometni pravac koji presijeca općinu te se na tom pravcu nalaze i dvije najvažnije ceste: državna cesta od Karlovca preko Netretića i Žakanja do međunarodnog državnog prijelaza s Republikom Slovenijom, Jurovskog Broda, te županijska cesta od Karlovca preko Kamanja i Ozlja do istog cestovnog prijelaza. Na navedenom prometnom pravcu nalazi se također i željeznička pruga sagrađena još 1910. godine od Karlovca do Ljubljane.¹⁰⁴

Općina Žakanje sastoji se od 22 naselja: Breznik Žakanjski, Brihovo, Bubnjarački Brod, Bubnjarci, Donji Bukovac Žakanjski, Ertić, Gornji Bukovac Žakanjski, Jadrići, Jugovac, Jurovo, Jurovski Brod, Kohanjac, Mala Paka, Mišinci, Mošanci, Pravutina, Sela Žakanjska, Sračak, Stankovci, Velika Paka, Zaluka Lipnička i Žakanje.¹⁰⁵

Slika 1. Geografski položaj Općine Žakanje

Izvor: Google maps, <https://maps.google.com/> (29.03.2022.)

Na *Slici 1.* prikazan je geografski položaj Općine Žakanje. Pomoću slike može se argumentirati činjenica kako Općina Žakanje ima povoljan i važan geoprometni

¹⁰⁴ Strategija razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024., str.6.

¹⁰⁵ Strategija razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024., str.7.

položaj. Područje Općine Žakanje je veoma pogodan prostor za povezivanje kontinentalnog i priobalnog dijela Hrvatske. Na području Općine najveći udio cesta čine nerazvrstane ceste čija ukupna duljina iznosi 41,1 km dok su državne i županijske ceste zastupljene u gotovo identičnim duljinama od oko 8 km.¹⁰⁶

Prostor Općine Žakanje karakterizira umjerena kontinentalna klima, točnije umjereno topla ljeta i hladne zime. Najviše temperature koje prelaze 30°C zabilježene su u ljetnim mjesecima dok su najniže temperature zabilježene krajem i početkom godine kada znaju pasti ispod -10°C. U razdoblju svibnja, lipnja i srpnja karakteristične su česte i obilne kiše, a snijeg najčešće pada u prosincu, siječnju i veljači. Što se tiče godišnjeg broja padalina, on se kreće od 100 do 120 dana uz prosječne iznose od oko 1.199 mm oborina po metru kvadratnom. Područje Općine Žakanje je većim dijelom vapnenačko područje, nastalo u razdoblju mezozoika i krede, a krajobraz se može podijeliti u dvije cjeline:¹⁰⁷

1. Brežuljkasti predjeli,
2. Naplavna ravnica uz rijeku Kupu.

Općina Žakanje može se pohvaliti nezagađenim tlom i okolišem te relativno očuvanom i nepromijenjenom prirodom. Najveći pritisci odnosno problemi javljaju se na području zaštite vodenih resursa, posebno kvalitete podzemne pitke vode. Sustav odvodnje otpadnih voda nije riješen na adekvatan i zadovoljavajući način, ali izgradnjom tog sustava smanjiti će se štetan utjecaj otpadnih i oborinskih voda na okoliš. Dijelovi područja Općine koji se nalaze uz rijeku Kupu su zapušteni ili neuređeni. Nema ilegalnih odlagališta otpada, izgrađeno je reciklažno dvorište, a zeleni otoci za razvrstavanje otpada (staklo, limenke, papir, plastika) postavljeni su na 20-ak lokacija. Prostor Općine Žakanje dobro je uređen, posebice u naseljima sa većim brojem stanovnika.¹⁰⁸

¹⁰⁶ Strategija razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024., str.11.

¹⁰⁷ Strategija razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024., str.8.

¹⁰⁸ Strategija razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024., str.15.

4.2. Prirodni i kulturni resursi razvoja turizma Općine Žakanje

Definicija Ekonomskog leksikona turističke resurse definira kao opći naziv za proizvedene i prirodne stvari, te ljudsko znanje i sposobnosti koje čovjek može koristiti za zadovoljavanje potreba indirektno putem potrošnje ili direktno putem proizvodnje.¹⁰⁹

Turistički resursi navedeni su kao skupni naziv za realne i potencijalne turističke atrakcije, za turističku organiziranost destinacije, turističke kadrove, za turističku infrastrukturu i suprastrukturu i slično.¹¹⁰

Prirodni resursi imaju glavnu ulogu u stvaranju turističke ponude te određuju ostale izvedene elemente turističke ponude, stoga se može reći da destinacije s prirodnim ljepotama i raznolikostima, prirodnim bogatstvima, povoljnom klimom i slično su veoma popularne u izboru turističkih destinacija.¹¹¹

Što se tiče kulturnih resursa razvoja turizma, tj. turističkih kulturnih atrakcija, one se dijele na kulturno povijesne atrakcije, znamenite ljude, manifestacije i priredbe, kulturu života i rada, ruralne i urbane cjeline, te umjetno stvorene atrakcije i slično.¹¹²

4.2.1. Prirodna baština (flora i fauna)

Današnja geomorfološka slika područja Općine oblikovala se prije 65-75 milijuna godina u razdoblju mezozoika i krede. Većinski dio Općine Žakanje je vapnenačko područje, kao što je prethodno u tekstu već navedeno, ali isto tako javljaju se i krške osobine: vrtače, uvale, ponikve, spilje i ponornice. Između Breznika i Žakanja nalazi se neistraženi spiljski lokalitet Grabrak, te jednako tako u samom brdu Lipnik Metlička jama.¹¹³

¹⁰⁹ Geić, S.: op. cit., str.104.

¹¹⁰ Ibidem, str.104.

¹¹¹ Geić, S.: op. cit., str.105.

¹¹² Geić, S.: op. cit., str.185.

¹¹³ Strategija razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024., str. 22.

Područje Općine Žakanje bogato je prirodnim ljepotama, šumama na umjereno strmim padinama te prirodnim travnjacima. Dolina rijeke Kupe smatra se najznačajnijom prirodnom znamenitosti Općine Žakanje, smatra se visokovrijednim ekološkim krajobrazom koji ima obilježja planinske rijeke i kvalitetu I. i II. kategorije. Na pojedinim dijelovima rijeke se nalaze slapovi i sedrene barijere. Rijeka Kupa je čista i bogata ribom. Na cijelom toku rijeke Kupe koji prolazi kroz Općinu Žakanje nalazi se dvanaest slapova, a šest slapova su ponovno uređeni: Pravutina, Sračak, Mišinci, Bubnjarci, Jurovo i Mala Paka. Na rijeci Kupi uređena su kupališta: Bubnjarci, Pravutina i Jurovo.¹¹⁴

Dolina potoka Muljevca je područje pod šumama crne joha i hrasta lužnjaka te površine pod bujadnicama (steljniki). Dio je ponekad zamočvaren pa je bitan za močvarnu ornitofloru. Jugovac, odnosno Jugov vrh, najviši je vrh u Općini Žakanje. To je područje obraslo šumom, sa nekoliko manjih skupina starijih kuća. Dio padina prema sjeverozapadu i zapadu je obrađen i zasađen voćnjacima i vinogradima, dok je dio pod livadama i šumama.¹¹⁵

Tablica 2. Zaštićene životinjske vrste na području Općine Žakanje

Sisavci	širokouhi mračnjak, vuk, ris, dugokrili pršnjak, puh orašar, velikouhi šišmiš, dugonogi šišmiš, riđi šišmiš, veliki šišmiš, sivi dugoušan, južni potkovnjak, veliki potkovnjak, mali potkovnjak, smeđi medvjed
Ptice	jastreb, dugorepa sjenica, prugasta trpteljka, orao kliktaš, škanjac, češljgar, zelendur, dugokljuni puzavac, bijela roda, batokljun, golub dupljaš, piljak, veliki djetlić, žuta strnadica, sivi sokol, lastavica vijoglav, slavuj, veliki ronac, bijela pastirica, vuga, plavetna sjenica, velika sjenica, planinska sjenica, škanjac osaš, mrka crvenrepka, zviždak, šljuka (samo gnijezdeća i proljetna preletnička populacija), žutarica, brgljez, šumska sova, crnokapa grmuša, grmuša pjenica, pjenava grmuša, palčić
Gmazovi	barska kornjača, zidna gušterica
Vodozemci	žuti mukač, šumska smeđa žaba, veliki vodenjak
Ribe	veliki vijun, Keslerova krkuša, bjeloperajna krkuša, zlatni vijun.

Izvor: Obrada autora prema Strategiji razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024. godine (25.03.2022.)

U *Tablici 2.* prikazane su zaštićene životinjske vrste na području Općine Žakanje. Može se primijetiti kako najviše ima zaštićenih vrsta ptica, potom sisavaca, gmazova,

¹¹⁴ Ibidem, str.22.

¹¹⁵ Ibidem, str.22.

vodozemaca i riba. Jedna od glavnih karakteristika ovog područja je da u njemu žive sve tri velike zvijeri, a to su: medvjed, vuk i ris.¹¹⁶

S obzirom na prirodna bogatstva, ljepotu i čistoću prirode i krajolika, te osjetljivost tog istog krajolika, Općina Žakanje ima itekako dobre temelje za kvalitetan i produktivan razvoj ekoturizma.

Ekoturizam je vrsta turizma u kojem se naglasak stavlja na boravak turista u prirodnom i nezagađenom okolišu. Razvoj ekoturizma u Republici Hrvatskoj najčešće je vezan za ruralni prostor i zaštićene dijelove prirode te se temelji na korištenju prirodnih ljepota, ali na način da se ne narušava prirodni sklad. Za kvalitetan razvoj ekoturizma na području Općine Žakanje potrebno je valorizirati potencijale na adekvatan način i zaštititi ih u skladu s održivim razvojem. Jedno od mjesta gdje se ekoturizam može razvijati su obiteljska poljoprivredna gospodarstva koja posluju na načelima ekološke poljoprivredne proizvodnje.¹¹⁷

4.2.2. Kulturno povijesna baština

Područje Općine Žakanje u prošlosti je bilo bogato brojnim dvorcima i kurijama u vlasništvu najznačajnijih hrvatskih velikaških obitelji Zrinskih i Frankopana, odnosno njihovih vazala. Nažalost, danas o tom nekadašnjem arhitektonskom i kulturnom bogatstvu svjedoče samo rijetki ostaci, a za mnoge, u prošlosti slavne građevine, jedina su svjedočanstva tek pisani fragmenti koji se nalaze po različitim arhivima i povijesnim dokumentima. Neki od tih građevina su imanje i dvorac Bubnjarci (spominje se u 15. st., ali nema sačuvanih ostataka navedenog dvorca), dvorac Jurovo (sagrađen u 17. stoljeću, a srušen 1956. godine, ostali su samo temelji) te dvorac Šimunec (nalazio se na brijegu iznad Žakanja, također nema sačuvanih ostataka).

U Registar kulturnih dobara upisana Kapelica Svetog Križa u Bubnjarcima te obnovljena Crkva Uznesenja Djevice Marija u Žakanju. Na području Općine Žakanje trenutno nema ugroženih kulturnih dobara. Vrednovanjem postojećih kulturno povijesnih vrijednosti Prostornim planom Općine Žakanje iz 2007. godine za zaštitu su

¹¹⁶ Ibidem, str.22.

¹¹⁷ Ojurović J., *Uloga i značaj eko turizma u turizmu RH*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2017.,

predložene razne sakralne, civilne i gospodarske građevine, pučko graditeljstvo. Također su za zaštitu predložene i trase povijesnih komunikacija te kulturni krajolik.¹¹⁸

4.2.3. Sportsko - rekreacijski sadržaji

Biciklističke staze na području Općine Žakanje razvijala je Turistička zajednica Karlovačke županije. Dvije biciklističke staze prolaze Općinom. Jedna je dugačka 8 km i teške je težine, dok je druga staza dugačka 20 km i lagane je težine. Biciklističke staze su kružne i obilježene, ali nedostaje infrastruktura kao što su npr. GPS, iznajmljivanje bicikla, servisi, ugostiteljski objekti itd.¹¹⁹

Na području Žakanja, postoji tradicija lova i ribolova. Rijeka Kupa bogata je slatkovodnim ribama. Područje koje se proteže od Jurovskog Broda do Bubnjaraca najbogatije je područje ribom. Športsko ribolovno društvo Ozalj djeluje na području cjelokupnog toka Kupe Općina Kamanje, Ribnik i Žakanje, te grada Ozlja i brine o očuvanju ribljeg fonda, organizira natjecanja i izdaje dozvole za ribolov.¹²⁰

Što se tiče lova, na području Općine djeluje Lovačko društvo "Trčka" Žakanje, osnovano 1963. godine, koje okuplja 42 lovca. Društvo također posjeduje lovački dom i brine se o lovištu, te organizira lovni turizam na prostoru Općine. Osim lokalnog društva na području Općine, djeluju i susjedna lovačka društva: LD "Fazan" iz Ozlja te LD "Srnjak" iz Ribnika.¹²¹

¹¹⁸ Strategija razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024. godine, str.24.

¹¹⁹ Strategija razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024., str.26.

¹²⁰ Ibidem, str. 26

¹²¹ Općina Žakanje, <http://www.opcina-zakanje.hr/> (03.06.2022.)

5. Razvoj turizma na području Općine Žakanje

Za objektivno sagledavanje razvoja turizma Općine Žakanje bitno je provesti analizu trenutnog stanja turizma i istražiti specifičnu ponudu Općine. U ovom poglavlju navedeni su i detaljni opisani bitni elementi specifične ponude Općine Žakanje za koje se smatra da bi oživjeli turizam na tom području.

Općina Žakanje ima veliki potencijal za razvoj više vrsta turizma koji se mogu međusobno kombinirati i funkcionirati. Polazeći od samog geografskog prostora koji je itekako pogodan za turističku djelatnost, nadomak je gradu Zagreb, dobro je prometno povezan te se nalazi na lokaciji idealnoj za tranzitni turizam. Što se tiče same prirode, krajolik je čist, nezagađen te je lijepog i slikovitog pejzaža.¹²²

5.1. Specifična turistička ponuda Općine Žakanje

S obzirom na resursnu obnovu, razvojne planove i strukturu proizvoda kojom raspolaže destinacija, nezaobilaznu ponudu za općinu Žakanje predstavljaju sljedeći proizvodi: sport i avanturizam (adrenalinski sportovi, biciklizam, hodanje/trekking), kulturni turizam (festivali, manifestacije, "kultura života"), eko turizam, eno-gastro turizam, lov i ribolov, turizam na seoskim gospodarstvima.¹²³

a) Sport i avanturizam (adrenalinski sportovi, biciklizam, hodanje/trekking)

Potražnju za ovakvim oblikom ponude su pretežito obrazovani pojedinci profesionalnih zanimanja s većom platežnom moći koji paze na zdravlje. Također, često putuju kao dio grupe ili kao rekreativci tokom cijele godine. Posebnost i raznolikost prirodnog krajolika te njegova atraktivnost, dobra opremljenost lokaliteta (npr. odmorišta, vidikovci, signalizacija, precizne karte i prateće informacije); ponuda usluga vezanih uz aktivnosti kao i razne vrste prilagođenih smještajnih objekata; široka ponuda destinacije te okolišna odgovornost u proizvodnom lancu vrijednosti su ključ

¹²² Strategija razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2022., str.44.

¹²³ Strategija razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2022., str. 41.

uspjeha destinacije. Značajan rast očekuje se u području adrenalinskih sportova u destinacijama u kojima se nije dovoljno razvio turizam.¹²⁴

Trenutno najprepoznatljiviji oblik sporta u turizmu Općine Žakanje jest cikloturizam. Kroz Općinu Žakanje prolaze tri biciklističke staze. Najpoznatija staza je biciklistička staza pod brojem 3. zbog toga što je ona jedna od tri biciklističke staze kroz koju se ljudi prolaze na biciklima u sklopu manifestacije Štrudlafest.¹²⁵

Tablica 3. Biciklističke staze na području Općine Žakanje

	Biciklistička staza br. 1.	Biciklistička staza br. 2	Biciklistička staza br. 3
<i>Duljina staze:</i>	8 km	20 km	24 km
<i>Težina staze:</i>	teška	lagana	lagana

Izvor: Obrada autora prema službenoj internet stranici Općine Žakanje (12.06.2022.)

U *Tablici 3.* navedene su spomenute biciklističke staze, biciklistička staza br. 1. dugačka je 8 km, te je tako najkraća staza od njih 3, ali isto tako, i teška. Dok su ostale dvije, biciklističke staze pod brojem 2. i 3., po težini lagane, ali su duže od staze broj 1. Biciklistička staza br. 2 je dugačka 20 km, a staza broj 3. je dugačka 24 km. Svaka staza je detaljnije opisana u nastavku teksta.

U nastavku će ukratko biti opisana svaka biciklistička staza:

1. biciklistička staza:

Njezin start nalazi se u Jurovskom brodu, te se iz njega kreće državnom cesetom D6 u smjeru Žakanja. Nakon prvih 700 m ravnice skreće se desno cestom prema naselju Jurovo, te se nastavlja do Vatrogasnog doma i tamo se skreće ulijevo prema Mišincima. Tamo se dolazi kod crkve Sv. Antuna gdje se skreće u smjeru Žakanja.¹²⁶

Nakon toga staza se ponovno vraća na državnu cestu D6, prolazi se kroz općinsko središte te se nakon jednog kilometra kreće prema starom dijelu Žakanja. Na pola uspona stiže se do župne crkve u Žakanju, gdje je predviđen kratki odmor.

¹²⁴ Ibidem, str. 41.

¹²⁵ Općina Žakanje, <https://www.opcina-zakanje.hr/> (03.06.2022.)

¹²⁶ Općina Žakanje, <https://www.opcina-zakanje.hr/> (03.06.2022.)

Nakon toga, nastavlja se uspon do lovačkog doma u Žakanju, gdje put biciklističke rute dostiže najvišu točku nadmorske visine. Šumovitim dijelom nastavlja se prema naselju Gornji Bukovac Žakanjski. Susrećemo se sa tradicionalnom arhitekturom, te je nakon toga predviđeno spuštanje do Donjeg Bukovca Žakanjskog, gdje se ruta spaja na Županijsku cestu 505 u smjeru Jurovskog Broda te je tamo završetak opisane biciklističke rute.¹²⁷

2. *biciklistička staza:*

Start druge biciklističke staze se također nalazi u Jurovskom Brodu i prvi dio puta je identičan kao prethodno opisana staza. Nakon 700 metara državnom cestom u smjeru Žakanje, prati se putokaz za Jurovo te se dolazi do Vatrogasnog doma u Jurovu gdje se skreće lijevo u smjeru Mišinaca.¹²⁸

Nakon toga, stiže se do crkve Sv. Antuna, gdje se skreće lijevo u smjeru Žakanja. Ulazi se u općinsko središte te se nakon 100 metara skreće desno, prateći putokaz Brihovo, Pravutina. Ubrzo, točnije nakon jednog kilometra, stiže se u Brihovo te se bira smjer desno, prema Pravutini i Zaluki Lipničkoj. Nakon toga, staza prolazi ravničarskim dijelom uz rijeku Kupu i dolazi u mjesto Zaluka Lipnička. Biciklistička ruta i dalje prati rijeku Kupu te ubrzo dolazi u Pravutinu, gdje se može odmoriti na uređenom kupalištu koje se nalazi kod graničnog prijelaza. Nakon Pravutine, staza prolazi uz kapelu Sv. Leonarda i nastavlja ravničarskim dijelom uz rijeku Kupu, prolazeći kroz i pokraj naselja Mala Paka, Velika Paka, Ertić i Sračak.

Prolaskom naselja Sračak kreće se u smjeru Ribnika. Prolazi se uz kamenolom i kapelicu Pobijenku, gdje se prema povijesnog predaju odigrala bitka s Turcima. Nakon prijeđenih 4 kilometra biciklistička ruta stiže u Ribnik, gdje se može posjetiti Stari grad. Put vodi na uspon uz Stari grad, državnom cestom D6 te se nastavlja idućih 5 kilometara u smjeru Žakanja. S desne strane pruža se pogled na brežuljke sa naseljima Breznik, Jugovac, Sela Žakanjska i stari dio Žakanja. Ponovnim dolaskom u središte općine može se nastaviti dalje kako bi se došlo do početne točke u Jurovskom brodu.¹²⁹

¹²⁷ Općina Žakanje, <https://www.opcina-zakanje.hr/> (03.06.2022.)

¹²⁸ Općina Žakanje, <https://www.opcina-zakanje.hr/> (03.06.2022.)

¹²⁹ Općina Žakanje, <https://www.opcina-zakanje.hr/> (03.06.2022.)

3. biciklistička staza

Kao što je već spomenuto, 3. biciklistička staza je jedna od tri biciklističke staze kojima se prolazi u sklopu manifestacije Štrudlafest čiji se glavni dio održava u Jaškovu.¹³⁰

Slika 2. Biciklistička ruta Štrudlafesta

Izvor: Općina Žakanje, <https://www.opcina-zakanje.hr> (03.06.2022.)

Na slici broj 2. prikazana je detaljna ilustracija biciklističke rute Štrudlafesta. Spomenuta staza kreće kao i prethodne dvije, u Jurovskom Brodu kod poznatog restorana Doris, na granici sa Slovenijom. Nastavlja se po državnoj cesti gdje se nakon 200 metara skreće desno prema Jurovu i atraktivnom kupalištu. Nakon prvog kupališta, kreće se istim putem natrag vrlo kratko te se kod kapelice krene desno, do već poznatog naselja iz prethodne staze, Mišnici. Put se nastavlja prema lijepom imanju uz rijeku gdje se nalazi slap na Kupi i kameni mlin.¹³¹

Nakon toga slijedi vožnja natrag prema glavnoj prometnici i centru Žakanja te se iz centra općine skreće desno, točnije prema Pravutini. Nakon lagane vožnje duge 4 kilometra slijedi nova rekreacijska zona uz Kupu. Tamo se nalazi i ugostiteljski objekt te se nakon 50 metara skreće desno prema Kupi. Na spomenutoj lokaciji nalazi se najbolje i najljepše uređen prostor uz rijeku (puno

¹³⁰ Štrudlafest – Festival štrudle u selu štrudle Jaškovu, <https://strudlafest.com/> (03.06.2022.)

¹³¹ Štrudlafest – Festival štrudle u selu štrudle Jaškovu, <https://strudlafest.com/> (03.06.2022.)

mjesta za piknik i šetnju uz rijeku Kupu, atraktivan široki slap, igrališta za košarku i nogomet).

Staza se nastavlja povratkom iz Pravutine na glavnu cestu te skretanje lijevo na raskrižju za Žakanjska Sela. Uz mali uspon, izmjenjivat će se brežuljci s vinogradima i seoskim prizorima, uz mali uspon. Nakon prolaska prvog raskršća desno i nakon prolaska drugog lijevo dolazi se do natkrivenog vidiokovca gdje se može uživati u pogledima do Slovenije, pa čak i do Kleka. Ostatak vožnje ide po hrptu, zatim slijedi šumoviti dio do ceste koja iz Kamanja ide prema Jurovskom Brodu i slijedi vraćanje na mjesto polaska.¹³²

b) Kulturni turizam (festivali i manifestacije, „kultura života“)

Što se tiče potražnje, u ovoj vrsti proizvoda dominira starija (50+) te mlađa (25 -35 god) populacija, često su to parovi. To su kupci koji su na putovanju skloni iznadprosječnoj potrošnji, a navedena potražnja za proizvodom traje tokom cijele godine. Za uspjeh destinacije koja se temeljni na kulturnom turizmu veoma je bitna uređenost destinacije uz zanimljiv i različit sadržaj, arhitektura, tradicija, povijest; inovativnost prezentacije, ponuda raznih oblika smještaja koji su karakterizirani ugodom i šarmom; kvaliteta ugostiteljske ponude i mogućnost odnosno raspoloživost kupnje lokalnih suvenira/proizvoda. Zbog starenja stanovništva u budućnosti se očekuje rast potražnje za ovu vrstu proizvoda. Sukladno daljnjem očekivanom razvoju, podržavat će se i rast manjih, specijaliziranih ponuđača usluga. Posebno se predviđa rast „kreativnog turizma“ koji na neki način omogućuje aktivniju uključenosti i sudjelovanje posjetitelja u lokalnoj kulturi.¹³³

Na području Općine Žakanje tokom godine se održavaju sljedeće manifestacije:¹³⁴

1. Spust po Kupi

Navedena manifestacija održava se kontinuirano već nekoliko godina te ju organizira ŠD Pravutina. Manifestacija uključuje tradicionalni spust čamcima po rijeci Kupi od mjesta Jakovci do mjesta Pravutina. Nakon toga održava se zabava u kojoj sudjeluje velik broj posjetitelja kao i u samom spustu.

¹³²Štrudlafest – Festival štrudle u selu štrudle Jaškovu, <https://strudlafest.com/> (03.06.2022.)

¹³³ Strategija razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2022., str.41.

¹³⁴ Turistička zajednica područja KUPA, <https://www.tzp-kupa.hr> (03.06.2022.)

2. Ribički vikend

Manifestaciju organizira TZP Kupa u suradnji s lokalnim športskim ribolovnim društvima iz Draganića, Ozlja i Lasinje. Održava se na više lokacija, točnije: 24.07. u Kamanju, 31.07. u Žakanju, 07.08. u Lasinji te 15.08. u Draganiću.

Dio koji se održava u Žakanju, odvija se na kupalištu u Jurovu te će biti organizirano druženje s ribičima ŠRD Ozalj i Lovačkim društvom Žakanje.

3. Advent uz Kupu

Manifestacija Advent uz Kupu sastoji se od adventa u gradu Ozlju, općini Lasinje, Draganić, Kamanje i Žakanje. Svaki advent nastoji nadmašiti “konkurenciju”, odnosno ulaže se trud kako bi se posjetiteljima osigurao najbolji blagdanski program i pružio najbolji blagdanski ugođaj. Uključena je izvrsna gastronomska ponuda koja je obogaćena zanimljivim programom za sve uzraste.¹³⁵

c) Lov i ribolov

Potražnju za ovu vrstu ponude čini muška populacija u dobi preko 40 godina, samostalna organizacija za putovanja osim za nepoznate ili udaljene destinacije za što se koriste all-inclusive paketi; želja za novim doživljajima i uživanjem u prirodi, okruženju i odmoru, preferiraju boravak u lovačkim kućama, u seoskim domaćinstvima te malim obiteljskim pansionima i hotelima. Bitni faktori za uspjeh destinacije ovakvog tipa su vrste divljači koje se nalaze na tom području, atraktivnost okoliša te vjerojatnost uspješnog lova. Isto tako, bitna je opremljenost destinacija i objekata za specifične potrebe lovaca (npr. mogućnosti čuvanja oružja i prostora za pse, mogućnost prijevoza divljači, razne opcije smještaja itd.) i ribolovaca (npr. usluge najma opreme i čamaca, platforma i molovi itd.). Ovakva vrsta proizvoda smatra se stabilnim proizvodom koji imaju vjerne kupce.¹³⁶

Na području Općine Žakanje djeluje Lovačko društvo “Trčka” Žakanje koje je osnovano 1964. godine i broji 42 člana odnosno lovaca. Lovačko društvo brine o

¹³⁵ Turistička zajednica područja KUPA, <https://www.tzp-kupa.hr> (03.06.2022.)

¹³⁶ Strategija razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024., str.42.

lovištu, posjeduje vlastiti lovački dom te organizira lovni turizam na prostoru općine.

137

Osim spomenutog domicilnog društva na području općine Žakanje djeluju i susjedna lovačka društva LD "Fazan" Ozalj i LD "Srnjak" Ribnik. Također je bitno spomenuti i športsko ribolovno društvo Ozalj koje djeluje na području cjelokupnog toga Kupe općina Kamanje, Žakanje, Ribnik te grada Ozlja. Navedeno društvo brine o očuvanju ribljeg fonda, izdaje dozvole za ribolov te organizira takmičenja. Ribolovne karte mogu se kupiti u restoranu "Doris".¹³⁸

Isto tako, prethodno u tekstu je navedena manifestacija Ribički vikend koja također može biti svrstana i pod lovni i ribolovni turizam.

d) Eno – gastro turizam

U eno – gastro turizmu podrazumijevaju se proizvodi hrane i vina te se povezuju s pojmom odmora i opuštanja. Potražnju karakteriziraju demografske promjene, individualizam, potraga za osjećajem činjenja dobrog za sebe, potraga za nečim novim i drugačijim te multikulturalnost. Potrošači su često mladi parovi i parovi u zreloj dobi. Faktori koji jamče uspjeh takve destinacije su: izgradnja gastronomske reputacije gdje se mogu isprobati domaća tradicionalna jela s proizvodima iz domaćeg vrta, to povezati sa zabavnom te će ta kombinacija upotpuniti cjelokupni doživljaj destinacije. Traži se identitet posjećene destinacije (upoznavanje, informiranje, prepoznatljivost, suveniri, tipični proizvodi itd.). Očekivani rast potražnje za ovakvom vrstom proizvoda je između 7% i 12% godišnje, posebno očekivani rast posjetitelja zainteresiranih za kulinarske destinacije.¹³⁹

Općina Žakanje u svojoj gastronomskoj ponudi ima dva restorana:¹⁴⁰

1. Restoran Marijana

Nalazi se tik do rijeke Kupe u prirodnom i mirnom okruženju te se bavi organiziranjem proslava rođendana, obiteljskih okupljanja i drugih važnih prigoda i trenutaka.

¹³⁷ Općina Žakanje, <https://www.opcina-zakanje.hr> (03.06.2022.)

¹³⁸ Općina Žakanje, <https://www.opcina-zakanje.hr> (03.06.2022.)

¹³⁹ Strategija razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2022., str. 42.

¹⁴⁰ Turistička zajednica područja KUPA, <https://www.tzp-kupa.hr> (03.06.2022.)

2. Restoran Doris

U ponudi ima svestrani jelovnik s jelima i pićima prvorazredne kvalitete. Restoran nudi vrhunske delikatese, salate, regionalne proizvode, ukusne lokalne proizvode i ukusnu brzu hranu. Restoran Doris također ima obilnu ponudu deserata, raznovrsne kolače i sladoled. Također postoji i dječji kutak koji roditeljima pruža opuštenu atmosferu i mir dok kušaju neke od specijaliteta. Restoran isto tako u ponudi ima 5 kreveta, odnosno 3 spavaće sobe kojima omogućuju prenoćište turistima koji se žele odmoriti tokom svog boravka u Općini Žakanje. Osim prethodno navedenih restorana, na području Općine Žakanje postoji još desetak bistroa i kafića koji gostima mogu pružiti okrjepu.

141

5.2. Uspostava održivog razvoja turizma na području Općine Žakanje

Prilikom prikupljanja informacija i podataka potrebnih za pisanje ovog rada, za dijelove rada o Općini Žakanje i planovima za razvoj turizma na njenom području, velikim dijelom koristio se dokument "Strategija razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024. godine", koji je dostupan na službenoj stranici Općine Žakanje.

U njoj su detaljno opisani turistički potencijali (prirodni i kulturni resursi) Općine Žakanje te su isto tako navedeni osmišljeni projekti u svrhu njihove realizacije pomoću EU fondova, TZP Kupa, TZ Karlovačke županije, HTZ te naposljetku i same Općine Žakanje.

Prilikom izrade Strategije razvoja turizma Općine Žakanje korišten je čitav niz relevantnih dokumenata: Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020, Strateški marketinški plan hrvatskog turizma 2014.-2020, Razvojna strategija Karlovačke županije 2016 -2020+, Strategija razvoja turizma Karlovačke županije 2012 – 2020.godine, Analiza stanja i strategija razvoja turizma Karlovačke županije do 2025. godine, Strategija razvoja ljudskih potencijala Karlovačke županije 2019— 2024., Operativni plan razvoja cikloturizma Karlovačke županije, Katalog projekata Karlovačke županije (2017.), Prostorni plan Općine Žakanje, Urbanistički plan

¹⁴¹ Općina Žakanje, <https://www.opcina-zakanje.hr> (03.06.2022.)

uređenja ugostiteljsko-turističke zone Jurovo, Strateški razvojni program Općine Žakanje 2017.-2020., Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013. – 2020. te Važeći zakoni i provedbeni propisi iz područja turizma i ugostiteljstva.¹⁴²

U navedenoj strategiji prikazani su rezultati provedenih anketa u kojima su sudjelovali predstavnici civilnog, gospodarskog i upravnog sektora Općine Žakanje. Cilj navedenog istraživanja bio je utvrditi razinu zadovoljstva tih dionika elementima turističke ponude Općine Žakanje koji su temelj razvoja turizma tog prostora. Isto tako cilj je utvrditi njihove stavove o potencijalnom razvoju turističkih proizvoda na tom području u budućnosti. U nastavku su prikazani rezultati analiza koji su dobiveni istraživanjem povezanim sa stavovima bitnih dionika.

5.2.1. Razvoj turističkih proizvoda i usluga

Prema Strategiji (2019.) specifičnosti turističke destinacije temelje se na turističkim proizvodima koji se nude na tržištu. Turistički proizvodi su proizvodi koji predstavljaju doživljaj i iskustvo prema očekivanjima i željama turista, a odnose se na osnovne i dopunske usluge te na opipljive i neopipljive elemente proizvoda. Kako bi se moglo postići novo i jedinstveno iskustvo, potrebno je inicirati i stvoriti inovativne turističke proizvode koji su vezani uz identitet prostora i kraja Općine Žakanje, očuvanost prirode te autentično ambijent. Kod gostiju će se tako buditi emocije i interes, koji su pokretač i “okidač” prilikom odabira destinacije koju žele posjetiti.¹⁴³

Prema podacima koje je ustupila TZP Kupa, u Općini Žakanje nalazi se vrlo skroman broj smještajnih objekata. U razdoblju od 2018. do 2021. godine zabilježeno je 3 smještajnih objekata (svaki je u vlasništvu drugog obveznika) s ukupnim brojem od 8 kreveta. Isto tako, sveukupna popunjenost tih objekata je u razdoblju od 2018. do 2021. godine iznosila 10,35%.¹⁴⁴

Sukladno navedenim podacima, jedna od primarnih stavki koje se trebaju poboljšati je razvoj smještajnih kapaciteta kako bi se turistički proizvodi mogli koristiti. Nove

¹⁴² Strategija razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024., str. 4.

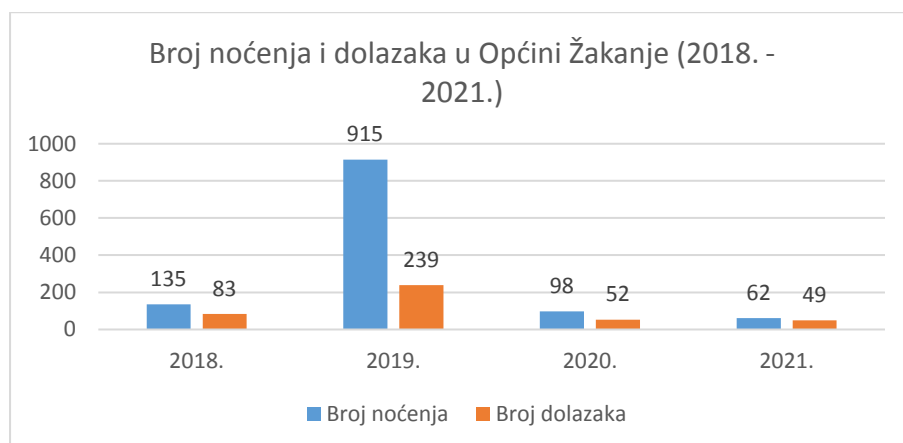
¹⁴³ Strategija razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024., str.50.

¹⁴⁴ Turistička zajednica područja KUPA, <https://www.tzp-kupa.hr> (03.06.2022.)

smještajne objekte potrebno je izgraditi u skladu s tradicijom, a postojeće tradicijske kuće treba staviti na turističko tržište. U takvom tipu ruralnog prostora u svijetu razvijaju se difuzni hoteli. U sklopu agroturizma potrebno je razvijati kvalitetni smještaj kao i ugostiteljski sadržaj, vinske podrumne, kušaone jer će se jedino tako u potpunosti doživjeti autentična atmosfera područja.¹⁴⁵

Ostvarenje ovog cilja podrazumijeva razvoj proizvoda ekoturizma, proizvoda kulturnog turizma, proizvoda enogastroturizma, proizvoda ruralnog i agroturizma, ugostiteljske ponude, proizvoda avanturističkog i pustolovnog turizma, proizvoda sportskog i rekreacijskog turizma te razvoj smještajnih kapaciteta (difuzni hoteli, agroturizmi, kampovi).¹⁴⁶

Grafikon 1. Broj noćenja i dolazaka u Općini Žakanje u razdoblju od 2018. do 2021. godine

Izvor: Obrada autora prema podacima TZP Kupa, <https://www.tzp-kupa.hr> (03.06.2022.)

U prikazanom grafikonu su podaci prikupljeni od TZP Kupa. Kao što je već navedeno, u njemu se nalaze podaci o dolascima i noćenjima u Općini od 2018. do 2021. godine. Može se uočiti kako 2019. godina najviše odskoče od ostalih godina, u pozitivnom smislu. Naime, ima najveći broj i noćenja i dolazaka, s obzirom na prethodnu 2018. godinu i ostale dvije godine nakon te, 2020. i 2021. godine. Taj bi se rastući trend možda i nastavio, da se nije dogodila pandemija COVID-19, koja je nažalost turizam stavila u privremenu stagnaciju, kao i većinu stvari u doba kada je pandemija uzimala najviše maha te bila nova i nepoznata svijetu. Nažalost, u 2020. i 2021. godini može

¹⁴⁵ Strategija razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024., str.50.

¹⁴⁶ Ibidem, str.50.

se primijetiti kontinuirani negativan pad. Unatoč ne tako obećavajućim statističkim podacima, ne treba značiti da je turizam Općine „mrtav“, već naprotiv, kako se stanje u svijetu, pa tako i u RH i samom turizmu, polako, ali sigurno vraća u normalu, postoji velika vjerojatnost da se uz adekvatne projekte i korake, broj dolazaka i noćenja, vrate na rast iz 2019. godine te svake godine samo nastavi svoj dosadašnji rast.

Tablica 4. Dolasci i noćenja Općine Žakanje i ostalih općina/gradova vezanih uz TZP Kupa

	Draganić		Kamanje		Lasinja		Ozalj		Ribnik		Žakanje	
	Noćenja	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja	Dolasci
2016	3.494	3.350	566	145	0	0	3.299	2.117	2.440	1.475	103	77
2017	4.064	3.590	339	147	0	0	3.954	2.560	3.081	1.638	135	87
2018	4.043	3.382	910	177	4	4	5.248	2.624	5.025	2.176	135	83
2019	3.947	3.586	1.013	283	160	55	5.883	2.655	4.046	1.796	878	234
2020	1.635	1.520	532	142	307	95	4.105	1.497	1.291	650	98	52
2021*	1.764	1.750	740	137	276	106	5.007	2.486	3.090	1.177	54	47
Ukupno	18.947	17.178	4.100	1.031	747	260	27.496	13.939	18.973	8.912	1.403	580

Izvor: Obrada autora prema podacima DZS, <https://dzs.gov.hr> (29.06.2022.)

U *Tablici 4.* su prikazani podaci o noćenjima i dolascima u 5 općina koje se prostorno nalaze u blizini Općine Žakanje u svrhu usporedbe i kako bi se putem statističkih podataka mogao vizualizirati položaj Općine Žakanje kada se govori o turističkom prometu. Može se vidjeti kako je Općina Žakanje jedna od slabije posjećenih područja, te kako u ovoj tablici najveću posjećenost imaju Ozalj i Draganić, zatim slijedi Ribnik, potom Kamanje i Žakanje te na kraju Lasinja. Tablica prikazuje kako je veći broj noćenja i dolazaka moguć na tom području. Bitno je istaknuti kako je Općina Žakanje jedna od manjih turističkih destinacija koja je još uvijek nova na turističkom tržištu i mnogim turistima još nepoznata i neistražena.

Tablica 5. Noćenja i dolasci TZP Četiri rijeke i TZP Kupa 2016.-2021. godine

Godina	TZP Četiri rijeke		TZP Kupa	
	Noćenja	Dolasci	Noćenja	Dolasci
2016	44.805	22.247	9.902	7.164
2017	59.213	30.079	11.573	8.022
2018	62.938	31.161	15.365	8.446
2019	65.916	32.895	15.927	8.609
2020	38.973	16.396	7.968	3.956
2021*	50.794	24.683	10.931	5.703
Ukupno	322.639	157.461	71.666	41.900

Izvor: Obrada autora prema podacima DZS, <https://dzs.gov.hr> (29.06.2022.)

U *Tablici 5.* usporedno su prikazani podaci noćenja i dolazaka TZP Četiri rijeke i TZP Kupa. Navedene dvije turističke zajednice su izdvojene za usporedbu iz razloga što su obje skupina više manjih mjesta, odnosno manjih gradova i općina. Iz podataka prikazanih u tablici može se zaključiti kako su područja koje obuhvaća TZP Četiri rijeke daleko posjećenija od TZP Kupa. Kroz godine turizam na području Duga Rese (točnije, područje uz rijeku Mrežnicu) je u znatnom porastu i razvoju. Kupališta na rijeci Mrežnici su postala poznate i omiljene vikend lokacije turistima, kako stranim, tako i domaćim turistima. Uz to, počeli su se razvijati i specifični oblici turizma, kao npr. avanturistički turizam (Terra Croatica Adventure Travel, Huck Finn Croatia), konjički turizam (Ranch Felker, Ranch Indiana) i dr. TZP Četiri rijeke ne treba biti predstavljena u negativnom smislu kao konkurencija s kojom se treba nadmetati, već može poslužiti kao primjer TZP Kupa koja je tek na početku valorizacije svojih itekako kvalitetnih turističkih potencijala. TZP Kupa, a s njom se podrazumijeva i Općina Žakanje, uz kvalitetan trud i ulaganje u turističku valorizaciju tih područja, ima predispozicije za ostvarivanje većeg broja dolazaka i noćenja od dosadašnjih brojki.

Bitno je napomenuti kako podaci iz *Tablica 4. i 5.* vezani uz 2021. godinu nisu potpuni, već su prikazani podaci prikupljeni do sredine studenog 2021. godine.

Već spomenute turističke proizvode Strategija razvoja turizma Općine Žakanje definira kao skup vidljivih i manje vidljivih segmenata koji zadovoljavaju želje i potrebe turista. To uključuje raznovrsne pogodnosti, zadovoljstva i doživljaje u kojima turist može uživati i koristiti tokom svog boravka u odabranoj turističkoj destinaciji. Glavna specifičnost takvog proizvoda je što turist mora doći u određenu destinaciju da ga kupi, odnosno koristi jer takva vrsta proizvoda ne može doći turistu kao kupcu u mjesto njegovog boravišta. Turistički proizvod se tijekom vremena oblikuje te se ne može brzo i lako promijeniti ili popravljati. No prateći pozitivne i negativne reakcije turista, on se može s vremenom unaprjeđivati, obogaćivati, popravljati, nadograđivati novim sadržajima i inovacijama te na taj način omogućiti turistu što kvalitetniji, ispunjeniji i udobniji boravak turista u odabranoj destinaciji.¹⁴⁷

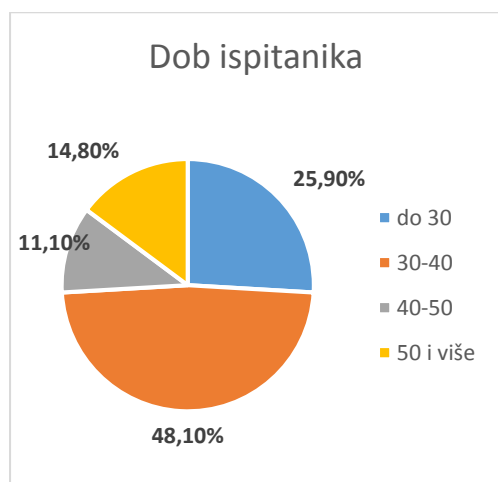
Kao što je u radu prethodno već spomenuto, na području Općine se održava mali, ali značajan broj manifestacija. Isto tako, može se reći kako je turizam najaktivniji tokom

¹⁴⁷ Strategija razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024., str.51.

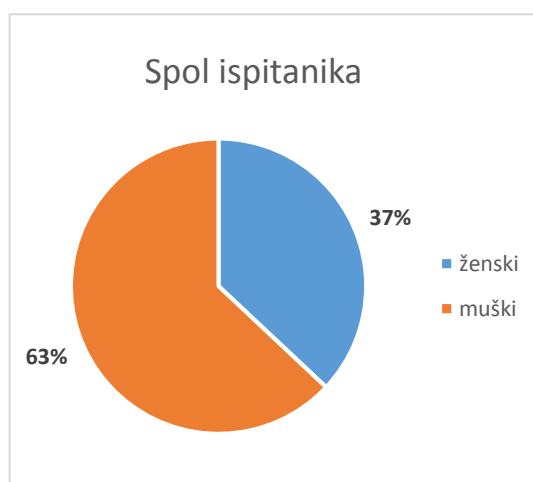
ljeta. Za intenzivan i brz razvoj turizma potrebne su dakako financije, ali također uključenost i zainteresiranost lokalnog stanovništva, što je nažalost na području Općine još uvijek problem. Naime, potrebno je motivirati lokalno stanovništvo da neku svoju djelatnost pretoče u turizam ili da jednim dijelom sudjeluju u njemu putem svog proizvoda.

U nastavku će biti prikazani rezultati istraživanja stavova ključnih dionika, za koje se smatralo da mogu i da trebaju doprinositi uspostavi održivog razvoja turizma na području Općine Žakanje. U sklopu izrade Strategije razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024. godine provedeno je anketno istraživanje. U njemu su sudjelovali predstavnici civilnog, gospodarskog i upravnog sektora Općine Žakanje. Rezultati istraživanja prikazani su u obliku grafikona a predstavljaju rezultate istraživanja. Istraživanje je rađeno za potrebe izrade Strategije razvoja turizma Općine Žakanje. Kroz njih se može iščitati kako „dišu“ dionici, točnije u anketi su sudjelovali predstavnici civilnog, gospodarskog i upravnog sektora Općine Žakanje.¹⁴⁸

Grafikon 2. Dob ispitanika

Grafikon 3. Spol ispitanika

Izvor: Obrada autora prema Strategiji razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024. (06.04.2022)

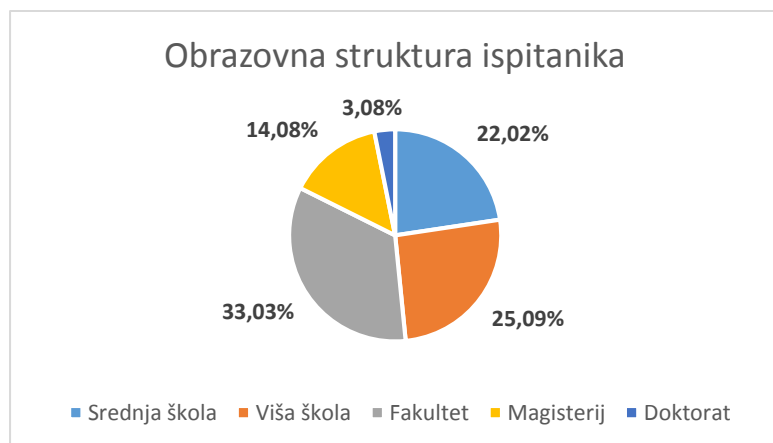
Grafikon 2. prikazuje dob ispitanika te se može primijetiti kako su najvećim dijelom, odnosno u postotku od 48,10%, u pitanju ispitanici između 30 i 40 godina. Nakon njih su najzastupljeniji ispitaniku do 30 godina, njihov udio iznosi 25,90%. Ispitanici u

¹⁴⁸ Strategija razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024., str.33.

dobi od 50 godina i više zauzimaju 14,80% te najmanje ima sudionika u anketi u starosnoj dobi između 40 i 50 godina te njihov udio iznosi 11,10%.

U Grafikonu 3. je prikazano koliko je u anketi sudjelovalo ispitanika ženskog, a koliko muškog roda. Iz grafikona se može vidjeti kako su muškarci u većem broju sudjelovali u anketi, odnosno 63% njih, a ženski dio ispitanika iznosi 37%.

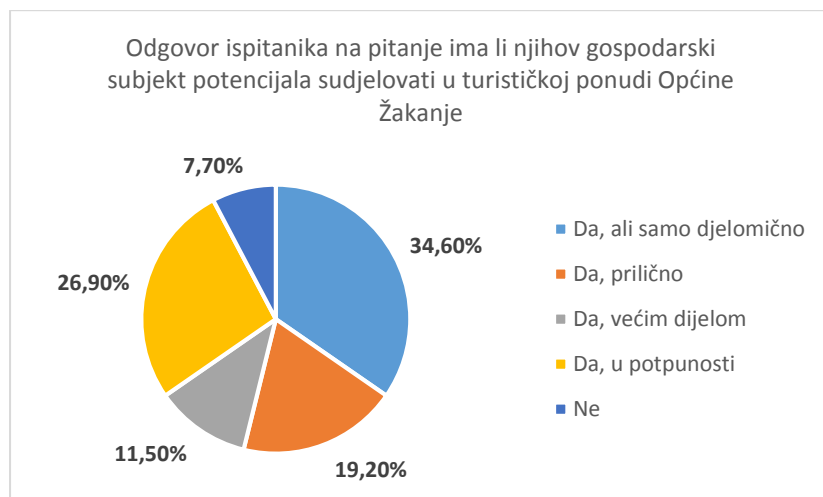
Grafikon 4. Obrazovna struktura ispitanika ankete

Izvor: Obrada autora prema Strategiji razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024. (06.04.2022)

Što se tiče obrazovanja, podaci prikazani u Grafikonu 4. pokazuju kako su ispitanici većinskim dijelom fakultetski obrazovani 33,03%, te nakon njih odmah slijede ljudi sa završenom višom školom 25%, zatim srednjom školom 22,02% te grupa ljudi s magisterijem 14,08% i doktoratom 3,08% su na zadnja dva mjesta po broju.

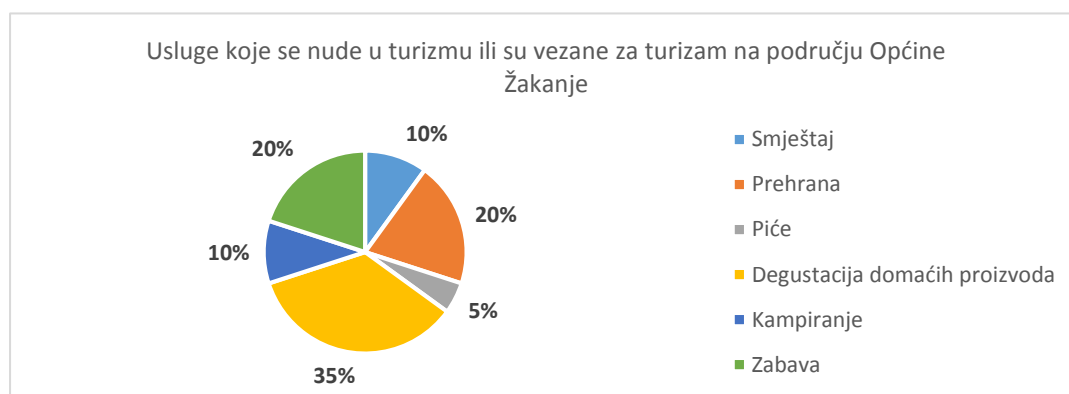
Grafikon 5. Odgovor ispitanika na pitanje ima li njihov gospodarski subjekt potencijala sudjelovati u turističkoj ponudi Žakanje

Izvor: Obrada autora prema Strategiji razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024. (06.04.2022)

Jedno od važnijih postavljenih pitanja u anketi, ima li gospodarski subjekt potencijala sudjelovati u turističkoj ponudi Općine Žakanje, odgovor je u velikom broju bio pozitivan. Najveći udio ispitanika, odnosno njih 34,60% smatra da njihov gospodarski subjekt ima potencijala za sudjelovanje u turističkoj ponudi Općine Žakanje, ali ne u potpunosti, već samo djelomično. Udio ispitanika koji smatra da bi mogao u potpunosti sudjelovati u turističkoj ponudi Općine Žakanje iznosi 26,90%, dok njih 19,20% smatra da bi moglo sudjelovati u priličnoj količini. Njih 11,50% smatra da bi većinskim dijelom mogli sudjelovati u turističkoj ponudi Općine Žakanje, dok njih 7,70% smatra kako nikako ne bi mogli sudjelovati u turističkoj ponudi.

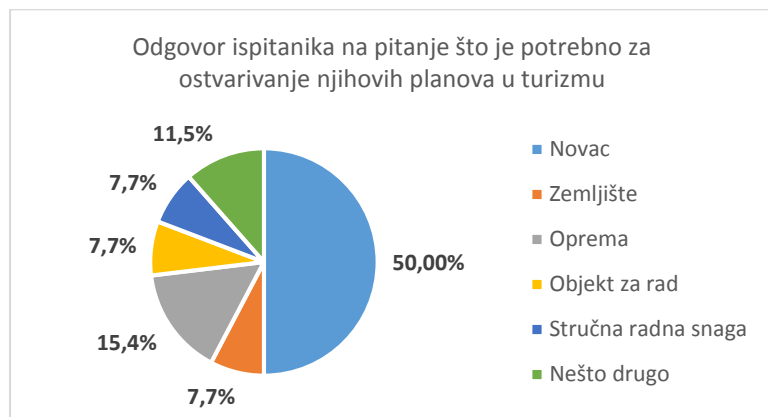
Grafikon 6. Usluge koje se nude u turizmu ili su vezane za turizam na području Općine Žakanje

Izvor: Obrada autora prema Strategiji razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024. (06.04.2022)

U *Grafikonu 6.* mogu se vidjeti kako su koje usluge zastupljene u turizmu ili su vezane za turizam na području Općine Žakanje. Najveći udio zauzima degustacija domaćih proizvoda od 35%, potom isto mjesto dijele zabava i prehrana s 20%, te nakon njih slijede s udjelom od 10% kampiranje i smještaj. Piće zauzima posljednje mjesto s 5%.

Grafikon 7. Odgovor ispitanika na pitanje što je potrebno za ostvarivanje njihovih planova u turizmu

Izvor: Obrada autora prema Strategiji razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024. (07.04.2022.)

Kao jedan od glavnih i najbitnijih faktora za ostvarivanje planova ispitanika u turizmu u *Grafikonu 7.*, naveden je novac (50%). Ostali faktori koji su bitni za realizaciju tih planova su oprema (15,4%), nešto drugo (11,5%, faktori koji se nisu našli u anketi, a ispitanicima su bitni), stručna radna snaga (7,7%), objekt za rad (7,7%) te zemljište (7,7%).

5.2.2. Ocjene važnosti i zadovoljstva ispitanika elementima turističke ponude Općine Žakanje

U ovom podnaslovu bit će prikazane ocjene važnosti i zadovoljstva ispitanika elementima turističke ponude Općine Žakanje. Podaci će biti prikazani pomoću tablice, a podaci korišteni prilikom njene izrade preuzeti su iz Strategije razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024. godine.

Tablica 6. Ocjene važnosti i zadovoljstva ispitanika elementima turističke ponude Općine Žakanje

Ocjena	1	2	3	4	5
Ljepote prirode i krajolika	-	-	3.8%	23.1%	73.1%
Kulturno povijesna baština	3.7%	18.5%	51.9%	18.5%	7.4%
Prometna dostupnost	-	11.1%	14.8%	33.3%	40.7%
Osjećaj sigurnosti	-	3.7%	22.2%	29.6%	44.4%
Turistička infrastruktura	13.5%	51.9%	25.9%	-	-

Kvaliteta dostupnih informacija na web stranicama Općine, TZ Karlovačke županije i dr	11.1%	29.6%	29.6%	29.6%	-
---	-------	-------	-------	-------	---

Izvor: Obrada autora prema Strategiji razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024. (10.04.2022.)

U tablici su prikazane ocjene važnosti i zadovoljstva ispitanika elementima turističke ponude Općine Žakanje prema provedenom upitniku u Strategiji razvoja Općine Žakanje. Raspon ocjenjivanja je od 1 (u potpunosti nezadovoljan/a) do 5 (u potpunosti zadovoljan/a).

Ispitanici smatraju da je glavni adut turističke ponude Općine Žakanje ljepota prirode i krajolika. U tablici se može vidjeti kako je 3,8% ispitanika dalo ocjenu 3, njih 23,1% dalo je ocjenu 4, te je najveći postotak, 73,1% dalo ocjenu 5.

Što se tiče kulturno povijesne baštine, njih 3,7% dalo je ocjenu 1, udio ispitanika od 18,5% ocijenilo je kulturno povijesnu baštinu Općine Žakanje s 2, njih 51,9% dalo je ocjenu 3. Ocjenu 4 dalo je 18,5% ispitanika, dok je ocjenu 5 dalo njih 7,4%.

Prometnu dostupnost nitko nije ocijenio s 1. Udio ispitanika od 11,1% ocijenilo je prometnu dostupnost Općine Žakanje s 2, njih 14,8% dalo je ocjenu 3, dok je ocjenu 4 dalo njih 44,4%. Najveći postotak u ovoj kategoriji ostvarila je ocjena 5. Može se zaključiti kako su ispitanici poprilično zadovoljni prometnom dostupnošću Općine Žakanje.

Kada se govori o osjećaju sigurnosti u Općini Žakanje, 3,7% ispitanika dalo je ocjenu 2. Ocjenu 3 dalo je njih 22,2%, malo veći postotak, odnosno njih 29,6% dalo je ocjenu 4. Najvišu ocjenu, odnosno 5, dalo je 44,4% ispitanika.

Što se tiče turističke infrastrukture, ispitanici nisu previše zadovoljni s njom. To se može iščitati iz slijedećih podataka: ocjenu 4 i 5 nije dao nitko od ispitanika, njih 25,9% dalo je ocjenu 3, ocjenu 2 dalo je njih 51,9%. Najmanju ocjenu, odnosno 1, dalo je 13,5% ispitanika.

Kada se govori o samoj kvaliteti dostupnih informacija na web stranicama Općine, TU Karlovačke županije i dr., 29,6% ispitanika dalo je toj kategoriji ocjenu 4 te su u istom tom postotku dane ocjene 3 i 2. Jedina ocjena koja je dana u različitom postotku od ostalih, jest ocjena 1, koju je dalo 11,1% ispitanika.

6. ZAKLJUČAK

Ruralni turizam se najbliže može opisati kao turizam koji se odvija na ruralnim područjima te uključuje sve aktivnosti koji se kao dio ponude mogu omogućiti i pružiti turistima na tom području. Njegova točna definicija još uvijek nije sastavljena. Temelji se na prirodnim resursima, ruralnom načinu života i ruralnim aktivnostima. Možemo zaključiti prema prethodno navedenim elementima da je ruralni turizam turistička valorizacija agrarnih područja, prirodnih resursa, ruralnih naselja, kulturnog nasljeđa, lokalnih tradicionalnih običaja i proizvoda koji kroz posebno oblikovane turističke proizvode naglašavaju identitet ruralnog područja te istovremeno zadovoljavaju potrebe turista u području smještaja, hrane i pića, raznih načina aktivnosti, rekreacije i animacije te ostalih usluga s ciljem održivog lokalnog razvoja.

S obzirom da ruralna područja, pa tako i Općina Žakanje, obiluju prirodnim ljepotama i bogatstvima te tradicionalnom i kulturnom baštinom, veoma je bitno obratiti pozornost na njihovo očuvanje i razumno korištenje. Bitno je kontrolirati moguća narušavanja prirodne ravnoteže i kulturnog bogatstva. Isto tako, ruralna područja se u današnje vrijeme često bore s problemom depopulacije. Mlado stanovništvo sve više odlazi u gradove u potrazi za boljim životom te se kao posljedica toga zapostavljaju tradicionalne djelatnosti (npr. bavljenje poljoprivredom) i život na selu polako, ali sigurno krene "jenjavati".

Održivi razvoj je idealan odgovor na navedene probleme. Njegova glavna zadaća je osigurati dugoročan uspješan rast i razvoj mjesta i njegove lokalne zajednice te osiguravanje zadovoljenje potreba današnjih generacija bez ugrožavanja budućih. Potrošnja resursa se u održivom razvoju svodi na onu količinu koja je razumna tj. koja ne ostavlja trajne štetne posljedice i ne ugrožava prirodu i okoliš s potencijalnim zagađenjima.

Održivi razvoj u Općini Žakanje bio bi idealan način revitalizacije tog područja, vraćanje lokalnom stanovništvu samosvijest o bogatstvima i vrijednosti mjesta u kojem žive te naravno, povećanja kvalitete života lokalnog stanovništva. Vrlo je važno zadovoljiti potrebe i želje lokalne zajednice jer je upravo ona temelj razvoja ruralnog turizma, jer njihovom motiviranošću i suradnjom s partnerima koji će im pomoći pri kreiranju turističke ponude i razvoja infrastrukture postići će se s vremenom zavidni

rezultati. Glavni razlozi koji bi trebali motiv putovanja turista u općinu Žakanje odmor, mir i ljepota prirode koju krajolik može pružiti, te naglašavaju potencijal za aktivni i pustolovni turizam, lov i ribolov, enogastronomiju i ekoturizam

Sukladno spomenutom dokumentu "Strategija razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2024. godine", može se uočiti zainteresiranost, želja i volja da se razvoj Općine kao turističke destinacije pokrene. Bitna je bolja komunikacija privatnog i javnog sektora te veća educiranost i zainteresiranost lokalnog stanovništva o blagodatima bavljenja ruralnim turizmom i prednostima koje nudi održivi razvoj. Općina Žakanje ima pregršt prirodnih resursa koje može iskoristiti za razvoj raznovrsnih specifičnih oblika turizma na kojima se može temeljiti ruralni turizam (od uživanja u miru i prirodi do pustolovnih i avanturističkih rekreacijskih aktivnosti za one koji žude za aktivnim turizmom i adrenalinom) te uz još neke ruralne aktivnosti sastaviti privlačnu, bogatu i kvalitetnu turističku ponudu.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Bušljeta Tonković, A. et al.: Koga (p)održava održivi razvoj?, Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar“, Zagreb, 2017.
2. Cifrić I: Ruralni razvoj i modernizacija: prilozi istraživanju ruralnog identiteta, Institut za društvena istraživanja – Zagreb, Zagreb, 2003.
3. Demonja D., Ružić P.: Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima, Meridijani, Zagreb, 2010.
4. Geić S.: Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu, Split, 2011.
5. Lay, V., Šimleša D.: Nacionalni interesi razvoja Hrvatske kroz prizmu koncepta održivog razvoja, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2012.
6. Maleković, S., Tišma S.: Zaštita okoliša i regionalni razvoj, Institut za međunarodne odnose - IMO, Zagreb, 2009.
7. Tubić, D.: Ruralni turizam: od teorije do empirije, Visoka škola Virovitica, Virovitica, 2019.

Znanstveni i stručni radovi, članci i priručnici:

1. Bartoluci M. et al.: „Sredstva EU fondova u funkciji razvoja ruralnog turizma u Hrvatskoj“, Acta Economica Et Turistica, Vol 4, 2018.
2. Bartoluci M., Hendija Z., Petračić M.: „Mogućnosti održivog razvoja ruralnog turizma u kontinentalnog Hrvatskoj“, Acta Turistica, Vol 27., 2015., str. 191.-219.
3. Bartoluci M., Hendija Z., Petračić M.: „Pretpostavke održivog razvoja ruralnog turizma u kontinentalnoj Hrvatskoj“, Acta Economica Et Turistica Vol. 1, No. 2, 2016., str. 141.-158.
4. Birkić, D., Podoljak, S., Primužak, A.: „Sustainable development of rural tourism destinations – Attitude of the local community“, 10th International Scientific Symposium “Region, Entrepreneurship, Development, Osijek, 2021., str. 607.–622.
5. Đedović, L., Smolčić Jurdana D., Soldić Frleta D.: „Obilježja turizma u ruralnom prostoru“, 4. međunarodni kongres o ruralnom turizmu, 2018., str. 220.-229.

6. Frajman-Jakšić, A., Ham, M., Redek T.: „Sreća i ekološka svjesnost-čimbenici održivog razvoja“, Ekonomski vjesnik Vol. XXIII, No. 2, 2010., str. 467.-481.
7. Jeličić, S., Petrović, M., Sunara Ž.: „Održivi turizam kao konkurentna prednost Republike Hrvatske“, Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu, Vol. 4 No. 1, 2013., str. 83.-88.
8. Kos Kavran, A., Kostel, I.: „Razvoj destinacijskog marketinga u Međimurju“, Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu Vol. 5, No. 2, 2014., str. 33.-43.
9. Žuvela, I.: Optimalizacija strukture ponude turističke destinacije, Tourism and hospitality management Vol. 4, No. 1, 1998., str. 205.-219.

Diplomski radovi:

1. Ojurović, J.: Uloga i značaj eko turizma u turizmu RH, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, 2017.

Doktorski radovi:

1. Birkić, D.: Održivi turistički razvoj priobalne destinacije, Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija 2016.

Internet stranice:

1. LORA: laboratorij održivog razvoja, <https://lora.bioteka.hr> (29.03.2022.)
2. Narodne novine d.d., <https://narodne-novine.nn.hr> (02.04.2022.)
3. Ruralna HR, <https://ruralna.hr> (15.04.2022.)
4. Državni zavod za statistiku, <https://dzs.gov.hr> (02.06.2022.)
5. TZP Kupa, <https://www.tzp-kupa.hr> (03.06.2022.)
6. Općina Žakanje, <https://www.opcina-zakanje.hr> (03.06.2022.)
7. Štrudlafest, <https://strudlafest.com> (03.06.2022.)

Ostalo:

1. Razvojna strategija Karlovačke županije
2. Strategija razvoja turizma Općine Žakanje od 2019. do 2022. godine

POPIS TABLICA

Tablica 1. Popis stanovništva Općine Žakanje 2011. i 2021. godine	34
Tablica 2. Zaštićene životinjske vrste na području Općine Žakanje	38
Tablica 3. Biciklističke staze na području Općine Žakanje	42
Tablica 4. Dolasci i noćenja Općine Žakanje i ostalih općina/gradova vezanih uz TZP Kupa.....	51
Tablica 5. Noćenja i dolasci TZP Četiri rijeke i TZP Kupa 2016.-2021. godine	51
Tablica 6. Ocjene važnosti i zadovoljstva ispitanika elementima turističke ponude Općine Žakanje	56

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Broj noćenja i dolazaka u Općini Žakanje u razdoblju od 2018. do 2021. godine	50
Grafikon 2. Dob ispitanika Grafikon 3. Spol ispitanika	53
Grafikon 4. Obrazovna struktura ispitanika ankete.....	54
Grafikon 5. Odgovor ispitanika na pitanje ima li njihov gospodarski subjekt potencijala sudjelovati u turističkoj ponudi Žakanje	54
Grafikon 6. Usluge koje se nude u turizmu ili su vezane za turizam na području Općine Žakanje	55
Grafikon 7. Odgovor ispitanika na pitanje što je potrebno za ostvarivanje njihovih planova u turizmu	56

POPIS ILUSTRACIJA

Popis slika:

Slika 1. Geografski položaj Općine Žakanje	35
Slika 2. Biciklistička ruta Štrudlafesta	44